

**Corpus Juris Canonici, Per Regulas Naturali Ordine
Digestas, Usuque Temperatas, Ex Eodem Jure, Et
Conciliis, Patribus, Atque Aliunde Desumptas, Expositi**

Opus, Tum In Rebus Obscuris Claritate, Tum Dispersis Collectione ac
delectu, in contrariis conciliatione, eximium, simulque Indicibus ac
Præfationibus, Notisque quamplurimis & exquisitis illustratum, ; In Tres
Tomos divisum

Complectens Prolegomena Ad Jus Canonicum In Se Et Universim
Consideratum

Gibert, Jean-Pierre

Coloniæ Allobrogum, 1735

Titulus XI. De Consuetudine.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-74413](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-74413)

TITULUS XI.

DE CONSUETUDINE.

CAPUT PRIMUM.

Decisiones Juris propriis verbis deprompte.

Ubi Leges & Præcepta Particularia deficiunt, tùm ad Consuetudines recurri solet in Galliâ, tamquàm ad Legem aut Generalem aut Municipalem: quare valdè necessarium est nosse, quid in Jure Canonico de eâ statuatur, & quam vim habeat, & quouſque extendatur. Sit itaque

SECTIO I.

Quid sit Consuetudo, & Quæ sit ejus autoritas.

I. Consuetudo est Jus Quoddam Moribus institutum, quod pro Lege suscipitur, cùm deficit Lex. *DIST. I. Cap. 5. Consuetudo. init.*

II. Vocatur Consuetudo, quia in communi est usu. *ibid. §. Porro. fin. Mos est longa Consuetudo de Moribus tantummodò tracta. ibid. Cap. 4. Mos.*

III. Non differt an scripturâ, an ratione Consuetudo consistat. *ibid. Cap. 5. Consuetudo. §. nec differt.*

IV. Longa Consuetudo censetur, quæ tanto tempore est servata, quod in contrarium memoria non existit. *In VI. De Consuetudine. Cap. Consuetudinem. LIB. I. TIT. IV. Cap. 1.*

V. Consuetudo præcedens, & ratio quæ Consuetudinem suavit, tenenda est. *DISTINCT. XII. Cap. 7.*

VI. Consuetudo perhibetur esse Legum Interpretes. *De Verb. Signif. Cap. Abbate. in fin. LIB. V. TIT. XL. Cap. 25.*

VII. Consuetudinis Ususque longævi non levis debet esse autoritas, & plerumque discordiam pariunt Novitates. *De Consuetudine. Cap. Cùm Consuetudinis. LIB. I. DECR. TIT. IV. Cap. 9.*

VIII. Diuturni Mores consensu Utentium approbati Legem imitantur. *DISTINCT. XII. Cap. 6. Diuturni.*

IX. Consuetudo approbata optima est Legum Interpretes. *ibid. Cap. 8. Cùm Dilectus. §. 1. dictus.*

X. Consuetudo approbata pro Lege servatur in Partibus Gallicanis. *De Arbitris. Cap. Dilecti. LIB. I. DECRET. TIT. XLIII. Cap. 4.*

XI. Sicut Prævaricatores Divinarum Legum, ita Contemptores Ecclesiasticarum Consuetudinum coercendi sunt. *DISTINCT. XI. Cap. 7. In his. fin.*

XII. Juxtâ Municipii cujuslibet Consuetudinem approbatam licet agere. *De in integrum Restitutione. Cap. Constitutus. Colligitur. LIB. I. DECR. TIT. XLI. Cap. 8.*

SECTIO II

Conservatur autoritas CONSUETUDINIS CUM LEGIBUS, Æternâ, Naturali, Divinâ, Humanâ.

I. Cùm Consuetudini veritas suffragatur nihil oportet firmius retineri. *DISTINCT. VIII. Cap. 7. Frustrâ. §. hoc. fin.*

II. Licet Usus vel Consuetudinis non minima sit autoritas, nunquàm tamen Veritati aut Legi præjudicat. *De Sent. & Re Jud. Cap. Cùm causa §. Nos autem. LIB. II. DECR. TIT. XXVII. Cap. 8. Consuetudo sine veritate vetustas erroris est. DIST. VIII. Cap. 8.*

III. Veritati manifestatæ debet Consuetudo cedere. *ibid. Cap. 4. Veritate. init.*

IV. Nemo Consuetudinem Rationi & Veritati præponat: quia Consuetudinem Ratio & Veritas semper excludunt. *ibid. §. Nemo. fin. Dominus non dixit, Ego sum Consuetudo, sed Veritas. ibid. Cap. 5. si Consuetudinem.*

V. Quælibet Consuetudo quantumvis vetusta, quamvis vulgata, Veritati omninò est postponenda; & Usus, qui Veritati est contrarius, abolendus. *ibid. Cap. 5. fin.*

VI. Nemo sanæ mentis intelligit Naturali Juri quæcumque Consuetudine (quæ dicenda est veriùs in hac parte Corruptela) posse aliquatenùs derogari. *de Consuetudine. Cap. Cum tanto. init. LIB. I. DECR. TIT. IV. Cap. 11. quod est ultimum.*

VII. In his, quæ sunt contrâ Legem Divinam, Consuetudo quavis longa non juvat nec excusat; quia non debet attendi solùm quid sit factum, sed potius quid sit faciendum. *De Electione. Cap. Cùm causam. LIB. I. DECR. TIT. VI. Cap. 27.*

VIII. Consuetudo, quæ contrâ Fidem Catholicam nihil usurpare dignoscitur, immota permanere debet. *DISTINCT. XII. Cap. 8. Nos. init.*

IX. Obtentu alicujus Consuetudinis nemo debet contrâ Sanctorum Patrum Constitutiones venire, & quod ad suum non spectat officium vindicare. *De Officio Archidiaconi. Cap. Cùm satis. LIB. I. DECR. TIT. XXIII. Cap. 4.*

X. Consuetudo contrâ Ecclesiasticam Libertatem est penitus abolenda. *De Electione. Cap. Cùm terra. LIB. I. DECR. TIT. VI. Cap. 14.*

XI. Consuetudo, quæ Canonicis obviat Institutis, nullius debet esse momenti. *De Consuetudine. Cap. Ad nostram. §. Nos igitur. init. LIB. I. DECR. TIT. IV. Cap. 3.*

XII. Hæc non tam Consuetudo, quàm Corruptela meritò est censenda, quæ profectò Sacris est Canonibus inimica. *ibid. Cap. 7. Cùm Venerabilis. §. postmodùm. fin.*

XIII. Consuetudo Ecclesiasticæ Institutioni inimica, est penitus improbanda. *De Temporibus Ordinationum. Cap. Sanè. LIB. I. DECR. TIT. XI. Cap. 2. med.*

XIV. Consuetudo, ex quâ disrumperetur nervus Ecclesiasticæ Disciplinæ, est irritanda. *ibid. Cap. Cùm inter. §. Nos igitur. fin. LIB. I. DECR. TIT. IV. Cap. 5.*

XV. Quod ab Apostolicæ Sedis Reçtoribus plenâ autoritate sancitur, nullius Consuetudinis præpediente occasione, proprias tantùm sequendo voluntates, removeatur, sed firmiter atque inconsultè teneatur. *DIST. XI. Cap. 2. Consequens est, Consuetudo Loci alicujus Particularis, quæ à Divina Lege & Sanctorum Patrum Institutis, & à Generali Ecclesiæ Consuetudine esse noscitur aliena, debet improbari. De Testamentis. Cap. Cùm esses. §. Quia verò. LIB. III. DECR. TIT. XXVI. Cap. 10.*

XVI. Generaliter est omni Consuetudini derogandum, quæ absque mortali peccato non potest observari. *De Præscriptionibus. Cap. Quoniam. LIB. II. DECR. TIT. XXVI. Cap. 20. quod est ultimum.*

XVII. Licet etiam longæva Consuetudinis non sit vilis autoritas, non tamen est usque ad eò valitura, ut vel Juri Positivo debeat præjudicium generare, nisi fuerit rationalis, & legitime sit præscripta. *De Consuetudine. Cap. Cùm Sancto. fin. LIB. I. DECR. TIT. IV. CAP. II. quod est ultimum.*

XVIII. Si talis fuerit Consuetudo probata, quæ Juri Communi præjudicet, secundùm illam, debet Juxta decernere. *ibid. Cap. 8. Cùm dilectus. §. Quia nobis. fin.*

XIX. Secundùm posteriorem Canonem debet observari.

servari, nisi Consuetudo Ecclesiae, quae scandalum generet, aliter se habere noscatur. *De Cognatione Spirituali*. Cap. *Utrum*. fin. LIB. IV. DECR. TIT. XI. Cap. 1.

XX. Consuetudinem laudamus, quae tamen contra Fidem Catholicam nihil usurpare dignoscitur. DIST. XI. Cap. 6. *Ex Decretis Pii I. Decreto Septimo habentur in I. LIB. I. Regelli* --- S. GREGORII. *Epistolâ* 75.

XXI. Ex collectis supra Canonibus, sequitur, servandam non esse Consuetudinem, quae repugnat Legibus, vel Aeternae, quae eadem est ac ipsa Veritas; vel Naturali; vel Divina; vel Humanae illarum Executrici; servandam verò, quae derogat tantum Legi purè Humanae; si legitime sit praescripta, id est observata per 40. annos consentiente Superiore. Haec Observatio applicanda est ad sequentes Canones ejusdem generis.

SECTIO III.

De Malâ Consuetudine.

I. Mala Consuetudo non minus, quam Perniciosa Corruptela vitanda est. DIST. VIII. Cap. 3. *Mala. init.*

II. Sicut Consuetudo Laudabilis nullâ debet novitate divelli, sic quod noscitur contra Jus Moribus introductum obviâ ratione debet dissolvi. *De Probat. Cap. Sicut initio in integra*. LIB. II. DECR. TIT. XIX. Cap. 2.

III. Nisi citius radicibus evellatur, in Privilegiorum Jus ab Improbis assumitur: & incipiunt pravariationes & variae praesumptiones celerrimè non compressa Privilegiorum more perpetuò celebrari. *ibid.* Consuetudo, quae Legi contraria est, non obstat. *De Juramento Calumnia*. Cap. *Ceterum, fin.* LIB. II. DECR. TIT. VII. Cap. 5.

IV. Nullus tenetur ad observandas Consuetudines abusivas. *De Consuetudine*. Cap. *Ex parte. S. tenere, fin.*

V. Ad Observantiam Consuetudinis, quae Sacris est inimica Canonibus, & de Ambitionis radice procedit, etiam si juramento firmata extiterit, Nullus tenetur. *In VI. De Consuetudine*. Cap. *Consuetudinem*. LIB. I. TIT. IV. Cap. 1.

VI. Consuetudines, quae Ecclesiis gravamen inducere dignoscuntur, decet remittere. *De Consuetudine*. Cap. *Consuetudines*. LIB. I. DECR. TIT. IV. Cap. 1.

VII. Abusiva est Consuetudo, per quam Quis inducitur ad peccandum, & Bona propria dissipandum. *De Consuetudine*. Cap. *Ex parte*. Rubrica colligit. LIB. I. DECR. TIT. IV. Cap. 10.

VIII. Quod latenter vel aliâs illicitè introductum est, nullâ debet stabilitate subsistere. *De Regulis Juris*. Cap. *Quod latenter*. LIB. V. DECR. TIT. XLI. Cap. 5.

IX. Episcopus ex Officio sibi commissio iniquam Consuetudinem de Provinciâ suâ debet radicibus extirpare. *De Institutionibus*. Cap. *Ex frequentibus*. LIB. III. DECR. TIT. VII. Cap. 3.

X. Omnia talia, quae neque Sanctarum Scripturarum autoritatibus continentur, nec in Conciliis Episcoporum statuta inveniuntur, nec Consuetudine Universalis Ecclesiae roborata sunt sed diversorum Locorum diversis Moribus innumerabiliter variantur, ita ut vix aut omninò nunquam inveniri possint causae, quas in eis instituendis Homines secuti sunt, ubi facultas tribuitur, sine ullâ dubitatione sunt revocanda. DIST. XII. Cap. 12. *Omnia*.

XI. Qui à pravâ Consuetudine averti non possunt, aliquandò cum veniâ suo ingenio relinquendi sunt; ne fortè Pejores existant, si à tali Consuetudine prohibeantur. DIST. IV. Cap. 6. *Denique. S. de ipsâ. med.*

SECTIO IV.

Quomodo sint observandae Variæ Consuetudines.

I. In his rebus, de quibus nihil certi statuit Divina Scriptura, mos Populi Dei, & Instituta Majorum, pro Lege tenenda sunt. DIST. XI. Cap. 7. *In his. init.*

II. Quae contra Mores Hominum sunt flagitia, pro Morum diversitate vitanda sunt, ut pactum inter se Civitatis aut Gentis Consuetudine vel Lege firmatum nullâ Civis aut Peregrini libidine violetur: turpis enim omnis Pars est suo Univerfo non congruens. DIST. VIII. Cap. 2. Quae contra. *init.* S. AUG. LIB. III. *Confess. Cap. 8. circa an. 400.*

III. Ecclesiasticae Institutiones, quas Consuetudine roboratas approbavit Usus, eandem vim ad Pietatem habent, ac Dogmata Scripto tradita. *ibid.* Cap. 5. *Ecclesiasticarum. init.*

IV. Illa quae non scripta, sed tradita custodimus, quae quidem toto Terrarum Orbe observantur, datur intelligi, vel ab ipsis Apostolis, vel Plenariis Conciliis, quorum est in Ecclesia saluberrima autoritas, commendata atque statuta retineri. DIST. XII. Cap. 11. *Illâ. init.*

V. Rationabilis Consuetudo Ecclesiae Generalis ab Omnibus est servanda. *De Celebratione Missarum*. Cap. *Perniciosus*. colligitur. LIB. III. DECR. TIT. XLI. Cap. 13.

VI. Sive in Romanâ, sive in Gallicanâ, sive in quâlibet Ecclesiâ aliquid inventi, quod plus Omnipotenti Deo possit placere, sollicitè eligas. DIST. XII. Cap. 10. *Novit.* GREGOR. I. *Epist. ad AUGUSTINUM Anglorum Episcopum* LIB. XII. *Reg. Ep.* 31. Cap. 3.

VII. In Ecclesiâ, quae adhuc in Fide nova est, institutione praecipuâ, quae de multis Ecclesiis colligere potuisti, infundas &c. *ibid. circiter an. 603.*

VIII. Multum convenit, ut solum Corpus Ecclesiae in hac sibimet observatione concordet, quae indè autoritatem habet, ubi Dominus Ecclesiae totius posuit Principatum. DIST. XI. Cap. 3. *Nolite S. satis. fin.* Sumitur ex *Epistola falsè tributa JULIO I.* & est contraria desumptis Canonibus ex S. AUGUSTINO & S. GREGORIO supra relatis.

IX. Nihil obsunt Saluti Credentium diversae pro loco & Tempore Consuetudines, si illis Canonica non obstat autoritas. DIST. XII. Cap. 3. *Scit.* ex LEONE IX.

X. Traditiones Ecclesiasticae, praesertim, quae Fidei non officunt, ita observandae, ut à Majoribus traditae sunt, nec aliorum Consuetudo aliorum contrario More subvertitur. *ibid.* Cap. 4. *Illud.*

XI. Quis nesciat, id, quod à Principe Apostolorum Petro Romanae Ecclesiae traditum est, ac nunc usque custoditur, ab Omnibus debere servari, nec superinduci aut introduci aliquid, quod aut autoritatem non habeat, aut aliundè accipere videatur exemplum. DIST. XI. Cap. 11. *Quis nesciat. init.* quod ultimum est.

XII. Oportet, eos hoc sequi, quod Ecclesia Romana custodit, quos ab eâ principium accepisse non est dubium. *ibid. med.*

XIII. Rationabiles & approbatae Consuetudines cujuslibet Ecclesiae suam habere debent firmitatem. *De Consuetudine*. Cap. *Cum Olim*. LIB. I. DECR. TIT. IV. Cap. 6. *fin.* cum GLOSSA.

XIV. Cum à Diversis diversae Consuetudo tenetur, eligendum in hoc casu quod per Consuetudinem diù obtentam ibidem noscitur observatum. *De Decimis*. Cap. *Ad Apostolica. fin.* LIB. III. DECR. TIT. XXX. Cap. 20. Responsum Pontificis GONZALEZ sic legit: *Tu verò eliges in hoc casu, quod nullum vel minus novoris scandalum generari.* GREGORIUS IX. tutius duxit, ut proscriberetur modus quo scandalum vitaretur.

XV. Ubi sunt diversae Consuetudines locorum debet

bet Episcopus Consuetudinem suæ Metropolitanæ Ecclesiæ, vel aliarum circumpositarum, inquirere & diligentius imitari. *De Cognatione Spirituali*. Cap. *Super eo. post init.* LIB. IV. DECR. TIT. XI. Cap. 3. & *De Consuetudine* Cap. *Cum Olim.* colligitur. LIB. I. DECR. TIT. IV. Cap. 6. §. *Quocirca.*

XVI. Grave est antiquam Consuetudinem circum-adjacentium Ecclesiarum super his, in quibus diversa est Ecclesiarum Consuetudo, contemnere. *ibid. fin.* LIB. IV. DECR. TIT. XI. Cap. 3.

XVII. In his, quæ de Consuetudine permittuntur alicubi, licet alibi non observantur, debet Episcopus in suâ Ecclesiâ dissimulare ita, quod nec contradicere, nec suum videatur præstare assensum. *ibid.*

XVIII. Gravius videtur, si propter eam Consuetudinem hujusmodi rebus suam indulgeret assensum; cum posset sic in exemplum assumi. *ibid. fin.*

XIX. Aut Mos omnium esse servandus; aut si aliquid specialiter dicitur esse concessum præceptum-ve, oportet ostendi. *Dist. C. Cap. 8. Contrâ Morem.* §. 1. *illud Pater. med.*

XX. Consultius Observatæ Consuetudini deferendum, quam aliud in dissensionem & scandalum Populi statuendum, quâdam adhibitâ novitate. *De Consanguinitate &c. Cap. Quod Dilectio. fin.* LIB. IV. DECR. TIT. XIV. Cap. 3.

SECTIO V.

Quos effectus pariat Consuetudo Legitima.

I. **E**X Consuetudine speciali valent aliqui contrâ Jus Commune Jurisdictionem sibi vindicare ergâ Delinquentes. *De Foro Competenti.* Cap. *Cum convingat. fin.* LIB. II. DECR. TIT. II. Cap. 13.

II. Consuetudo derogat Juri Communi etiam in Criminibus. *ibid.* GLOSSA colligit.

III. Antiqua Consuetudo Terræ excusat, quominus puniantur qui Juri Communi non obtemperant. *De Temporibus Ordinationum.* Cap. *Sanè. med.* colligitur. LIB. I. DECR. TIT. XI. Cap. 2.

IV. Consuetudo dat Jurisdictionem in Excessibus corrigendis. *De Officio Judicis Ordin.* Cap. *Irrefragabili.* colligitur. LIB. I. DECR. TIT. XXXI. Cap. 13.

V. Per Consuetudinem approbatam, Persona aliàs Inhabiles in Subditos suos ordinariam Jurisdictionem habere noscuntur. *De Arbitris.* Cap. *Dilecti.* §. *Quamvis. post init.* LIB. I. DECR. TIT. XLIII. Cap. 4. colligitur.

VI. Consuetudo confert Jurisdictionem etiam Spiritualem. *De Officio Judicis Ordin.* Cap. *Duo simul. post init.* LIB. I. DECR. TIT. XXXI. Cap. 9. colligitur.

VII. Consuetudine acquiritur jus eligendi. *C. 7. De Offic. Arch. & Cap. Dilecto, ibid.* LIB. I. DECR. TIT. XXIII. C. 10. CLEMENTINA. *De Electione.* Cap. *Statutum.* LIB. I. TIT. III. Cap. 7. colligitur.

VIII. Consuetudo Ecclesiæ tollit Jus, & ei præjudicat. *De Cognatione Spirituali.* Cap. *Utrum. fin.* GLOSSA colligit. LIB. IV. DECR. TIT. XI. Cap. 1.

IX. Antiqua Consuetudo à Tempore, cujus non extat memoria, introducta, jus sive Privilegium inducit. *De Verborum significatione.* Cap. *Super §. 2. Præterâ. fin.* GLOSSA colligit. LIB. V. DECR. TIT. XL. Cap. 26.

Recenseri possunt inter præcipuos Consuetudinis effectus, infinitæ propemodum mutationes, quæ à Christo ad nos circa Disciplinam factæ sunt, sicutque in posterum usque ad ultimum ejus Adventum.

SECTIO ULTIMA.

Quomodo probetur Consuetudo?

I. **D**epositionibus Testium probatur Consuetudo. *De Verborum Significatione.* Cap. *Abbate.* §. 2. *Nos. init.* LIB. V. DECR. TIT. XL. Cap. 26.

II. Per Majores, qui habere debent de Consuetudine notitiam plenioram, super Controversiis, sollicitè veritas inquiri debet. *De Officio Archidiaconi.* Cap. *Dilecto.* §. *penult. ideòque.* LIB. I. DECR. TIT. XXIII. Cap. 10.

III. Per eosdem Majores constare debet de pacificâ sic obtentâ Consuetudine. *ibid.*

IV. Non videtur injuriam facere, qui utitur jure suo, cum per Testes probatum est, quod hoc jure usus fuerit. *De Electione.* Cap. *Cum Ecclesia.* §. *Mandamus.* LIB. I. DECR. TIT. VI. Cap. 31. *med.*

V. Ecclesia antiquo jure uti liberè debet, maxime si sit notorium, quod in Provincia, Generalis Consuetudo servetur, ut in cæteris Ecclesiis idem obtineat. *ibid. fin.*

VI. Unus vel alter actus non sufficit ad præscribendam Consuetudinem. *ibid.* Cap. *Cumana.* LIB. I. DECR. TIT. VI. Cap. 50. §. *Cum Decem.* colligitur.

VII. Nemo potest nomine suo allegare Consuetudinem. *ibid.* Cap. *Constitutis:* GLOSSA. Verbo *Quo jure.* LIB. I. DECR. TIT. VI. Cap. 47.

VIII. Maximè valet Consuetudo, cum dici potest quod quasi contradicte Judicid fuerit introducta. *De Verborum significatione.* Cap. *Abbate.* §. 4. *ad hoc.* colligitur. Dicitur *maximè;* quia Judicium contradicte non est necessarium; ut observat GONZALEZ in *C. 1. De Consuetud. n. 11.* ubi addit, Tria sufficere, nempe Usus Longævum, Principis consensum sive cujusvis alius potestatem Habentis Jus condendi, & causam rationabilem: citatque Celebres Autores, qui docent, Actus Judiciales ad id non requiri. Consentit quoque GLOSSA in Verbo *contradicte Judicio,* declarans, illo opus non esse, nisi in dubio, an ex ter Consuetudo, aliis asserentibus, aliis negantibus.

CAPUT II.

Regule circa Consuetudinem, quoad sensum è Jure desumptæ, cum explicatione Præcedentium Decisionum, tam exemplis quàm variis Divisionibus congruo ordine digestis.

A Rescriptis ad Consuetudinem transeamus Gregorianum ordinem sequentes. Utilior erit hic Tractatus, quàm ille: Plura & Plures respicit, atque ad Praxim multò plus conducit; Tractantes ergò de Consuetudine, discutimus. 1. An sit Pars Juris, Quare, & à Quo Tempore? 2. Quid sit Consuetudo? 3. Quotplex sit Consuetudinum Divisio? 4. Quid cuique Consuetudinum generi conveniat? 5. Quæ sit Consuetudinis vis, & à Quo petatur?

Singula autem Puncta singulis, vel pluribus, pro rei necessitate §§. aliisve Subdivisionibus tractabimus; Cum igitur Primi Puncti discutiendi triplex sit Pars, ideò in tres §§. dividetur; sed unum prius notandum est, quod totius Tractatus quasi Basis est & Fundamentum, nempe rationcinandum de Consuetudine eo modo, quo de Canone, ideòque quod de isto dictum est, ad Consuetudinem extendendum esse.

PUNCTUM PRIMUM.

Circâ Consuetudinem in tres §§. divisum.

§. I.

An Consuetudo sit Pars Juris.

REGULA.

Non alia docet Canon circâ hunc §. quàm quæ sequuntur.

I. Vocatur Jus ab Isidoro. *C. 5. Dist. I.*

II. Di-

II. Dicitur ab eodem pro Lege suscipi, cum Lex deficit. *ibid.*

III. Idem annumerat inter Legis conditiones, quod fit juxta Patriæ Consuetudinem, Quod partim provenit, ex eo quod Consuetudo pro Lege habeatur. C. 2. DIST. IV.

IV. Conferitur infinitis in Locis cum aliis Juris Partibus, diciturque servanda ut Lex. C. 5. 6. 7. DIST. XI.

V. Docet JUSTINIANUS diuturnos Mores, qui idem sunt ac longa Consuetudo, vim Legis habere. C. 6. DIST. XII.

VI. Revocari jubet Idem, quod fit contra longam Consuetudinem. C. 7. d.

VII. CAROLUS MAGNUS ita agnoscit, Consuetudinem esse Juris Partem, ut Populos sibi subditos distinguat in eos, qui Lege, & eos, qui Consuetudine reguntur. C. 37. CAUS XI. QUÆST. I.

VIII. Quod à Generali Ecclesiæ Consuetudine est alienum vitandum est. C. 11. 12. DIST. XII.

§. II.

Quare Consuetudo sit Pars Juris?

REGULA.

Non alia habentur in Canone circa hunc §. quam ista.

I. Si Consuetudini suffragetur veritas, nil firmius retineri oportet, quia nil melius servatur. C. 7. DIST. VIII. §. Hoc.

II. Consuetudinis Ususque longævi non vilis est autoritas. C. 4. DIST. XI. C. 9. *De Consuetud.*

III. Si Consuetudines nihili æstimamus, hinc multum detrimenti Religio feret. C. 5. *Ead. DIST.*

Consuetudo pertinet quoque ad Jus, prout est Juris interpretatio, est enim optima Legum Interpretes. C. 9. *de Sepult.* C. 8. *de Consuet.* eaque interpretatio præfertur ei, quæ ex verborum propria significatione petitur. FAGNAN. in C. 12. *de Judic.* n. 87.

§. III

A quo tempore Consuetudo est Pars Juris?

REGULA.

Consuetudo est Juris Humani Pars antiquior. §. I. *Verò Consuet.* paulò antè initium. DIST. VII.

RATIO *Gratiani*, ex quo REGULA desumitur, hæc est; A quo Homines simul habitare cœperunt, quod accidit statim ac Civitas à Cain ædificata est, Consuetudine regi etiam cœperunt, Leges autem ab iis longè posterius conditæ sunt.

PUNCTUM SECUNDUM.

De Consuetudinis Naturâ.

Secundi Puncti duplex est sensus, nimirum. 1. Quid significet hæc vox, *Consuetudo*, & 2. Quid sit Res hæc voce significata; ideòque in duos §. dividetur.

§. I.

Quid significet hæc Vox, Consuetudo?

REGULA.

Nil aliud in Canone circa hunc §. quam istud, legitur.

Vocatur Consuetudo Quod in Communi est usu. C. 6. DIST. I.

§. II.

Quid sit Res Nomine Consuetudinis significata

REGULA.

Hoc unum docet Canon circa hunc §. Consuetudo est Jus quoddam moribus institutum, quod pro Lege suscipitur, cum deficit Lex. C. 5. DIST. I.

PUNCTUM TERTIUM.

De Consuetudinis Divisionibus.

§. I.

Quotuplex sit Consuetudinum Divisio?

REGULA.

Quadruplex tantum ex Canone infertur Consuetudinum Divisio.

I. Consuetudo est scripta, vel non scripta. C. 5. DIST. I.

II. Consuetudo est ex se bona, vel mala. C. 6. DIST. IV. C. 3. 4. 5. 6. 7. 8.

III. Consuetudo est ex se nec bona, nec mala. C. 11. DIST. XII.

IV. Consuetudo est vel Generalis, vel Particularis. C. 12. 13. DIST. XII.

Præmittitur Quinta Divisio Consuetudinis, in illam, quæ est contra Jus, & illam, quæ est præter Jus, quia de illâ non fit expressa Mentio in Canone: Posterior est ea, quæ versatur circa Res nullâ Lege præceptas, nec veritas: illius meminit GONZALEZ in C. 1. *de Consuet.* n. 11. necnon discriminis inter utramque, quod caret fundamento in Jure.

Idem sit de Divisione in Consuetudinem, quæ excedit memoriam Hominum, & eam, quæ non excedit, quia hæc Circumstantia est merum accidens, quod cuique præfatarum specierum Consuetudinis convenit, cum nulla sit, quæ immemorialis esse non possit, ideòque notasse sufficet, quòd ea, quæ huic peculiaris sunt, colligit FAGNANUS variis locis, sed præcipue in Cap. 1. *de Consuetudine à n. 49. usque ad finem C. 4. ibid. n. 33. & 36. C. 4. de Relig. Dom. n. 34. C. 14. & 27. de Jure Patr. nempe, eam habere vim Tituli, seu Privilegii, nisi sit ex illis, quæ à Jure expressè reprobantur, vel Personæ sint incapaces Rei, de quâ agitur: hinc Canones Derogantes Consuetudini addunt quandòque hæc verba, etiam immemoriali.*

PUNCTUM QUARTUM.

Quid cuique Consuetudinum generi conveniat.

Puncti IV. tot sunt Partes, quot Consuetudinum genera.

§. I.

De Primâ Consuetudinum Divisione.

SECTIO I.

REGULA.

Nil aliud docet Canon circa Primam Consuetudinis Divisionem, quam istud.

Non differt, an Consuetudo Scripturâ, an Ratione consistat; undè GRATIANUS meritò infert, Consuetudinem aliam esse scriptam, aliam non scriptam, sed non rectè judicat, scriptam idem esse ac Constitutionem, cum ista expressè fiat, ab Habente potestatem condendi Legem, Consuetudo verò à Subditis statuat.

statuatur, non dissentiente Legislatore: Cùm præterea Constitutionis certa sit vulgò origo; Consuetudinis sæpius incerta: Constitutio uno momento fiat; Consuetudo longo Temporis spatio egeat, ut stabilietur.

Nota obiter circa hanc Divisionem 1. eam esse merè accidentalem, utiq̃ petitam tantum ex modo, quo Consuetudo ad Posterios transmittitur, qui est accidens.

2. Constitutionem, quæ jamdiu servatur, dici posse Consuetudinem eo sensu, quòd in Communi sit Usus; sed Consuetudinis nomine propriè intelligi Jus Moribus introductum, eodemque modo perseverans.

§. II.

De Priore Secunda Consuetudinum Divisionis Parte.

REGULA.

Quæ docet Canon circa Bonam Consuetudinem, ad ista reducuntur. 1. Quid sit? 2. Quid faciendum circa Bonas Consuetudines? 3. Quæ Seculares vel Ecclesiasticæ Consuetudines inter Bonas ponendæ sint.

SECTIO I.

Quid ex Canone sit Bona Consuetudo.

REGULA.

Nil aliud docet circa hanc Sectionem Canon, quàm ista.

I. Consuetudo Bona est illa, quæ Ratione constat, Religioni convenit, Disciplinæ congruit, Salutique proficit. C. 5. DIST. I.

II. Bona Consuetudo est illa, quæ Juri Naturali & Divino conformis est, quæ cum Fide ac cum Veritate manifestatâ concordat. C. 8. DIST. XII.

Nota obiter, Definitiones vel Descriptiones malæ Consuetudinis, de quibus postea, posse in contrario sensu applicari bonæ Consuetudini, sicut Definitiones istius possunt in eodem sensu malæ Consuetudini pariter accommodari.

III. Est illa, quæ est rationabilis, & legitime præscripta; id est per Tempus ad legitimam præscriptionem necessarium inducta: Tempus autem, illud est 10. annorum secundum Leges, & 40. secundum Canones. C. 11. De Caus. C. 3. De Cau. Poss. PANORMITANUS C. 11. De Consuet.

SECTIO II.

Quid faciendum circa Bonas Consuetudines.

REGULA.

Non alia circa hanc Sectionem in Canone habentur, quàm ista.

I. Ur bonæ Leges diligenter, studiosè & illibatè, servandæ sunt. C. 5. 6. 7. 8. DIST. XI. Et tota ferè, DIST. XII.

II. Cùm diversæ sunt, quæ magis Rationabiles, præferendæ sunt. C. 6. de Conf.

III. Juxtâ illas judicandum. C. 3. De eo, qui mittitur &c.

IV. In Parochiis vel Episcopatibus noviter erectis servandæ sunt Consuetudines Vicinarum Ecclesiarum quoad jura Parochis vel Episcopis solvenda. C. 22. de Consib.

V. Generalis Ecclesiæ Consuetudo in celebrandis Divinis Mysteriis servanda est. C. 13. de Celeb. Miss.

VI. In Celebrandis Festis & observandis Jejuniiis,

Locorum Consuetudines sunt sequendæ. C. 2. de Observ. Jejun.

VII. Ecclesia Suffraganea servare debet quod Beati Petri Sedem vel suam Metropolim servare viderit & docere. C. 5. De Sponsâ duorum

SECTIO III.

Quæ bona Consuetudinis exempla in Canone legantur.

REGULA.

Non alia hujusmodi exempla in Canone leguntur, quàm ista.

I. Quòd Fideles Crucis signaculo se insigniant. C. 5. DIST. XI.

II. Quòd Panis & Calix eo, quo fit, modo consecrentur. *ibid.*

III. Versus Orientem adoretur. *ibid.*

IV. Quòd Baptismatis Fons oleo benedicatur. *ibid.*

V. Baptisandi ungantur. *ibid.*

VI. Quòd verbis Satanæ & Angelis ejus abrenuntient. *ibid.*

VII. Quòd inferior Judicis Officialis aliquid non immoderatum à Partibus accipiat. C. 15. CAUS. XIV. QUÆST. V.

VIII. Quòd die Dominicâ & diebus Pentecostes stantes oremus. C. 10. De Conf. DIST. III.

IX. Quòd die Dominicâ non jejunetur. C. 14. 15. Ead. DIST.

X. Si Ecclesiæ, Res vel Privilegia acquirat Consuetudo. C. 8. CAUS. XVI. QUÆST. III.

XI. Quòd multò plus vini, quàm aquæ, in Calice ponatur. C. 1. De Celeb. Miss.

XII. Quòd, dum evenit Nativitas Domini die Veneris, eo die Carnes comedantur. C. 3. de Observ. Jejun.

XIII. Quòd Domini Passio, Resurrectio, in Cælum Ascensio, Adventus Spiritus Sancti anniversariâ Solemnitate ubique celebrentur. C. 11. DIST. XII.

XIV. Quòd Abbas ex alterius Monasterii gremio assumatur, id postulante Monasterio, cujus sit Abbas, necessitate vel utilitate. C. 8. de Consuet.

§. III.

De altero Secunda Divisionis Membro, sive, Quæ notanda in Canone circa Consuetudinem malam.

REGULA.

Non alia notanda, quàm ista. 1. Quid sit mala Consuetudo, 2. Quæ exempla malæ Consuetudinis. 3. Quid faciendum circa malam Consuetudinem.

SECTIO I.

Quid sit mala Consuetudo.

REGULA.

Consuetudo, cui unum ex sequentibus competit, juxtâ Canonem mala est.

I. Si Rationi adversetur. C. 6. DIST. IV. C. 1. DIST. XI. C. 3. de Consuet.

II. Si Veritati manifestatæ sit contraria. C. 4. 5. 6. 7. 8. &c. DIST. IX. C. 8. de Sent. & Re jud.

III. Si Jus Naturale vel Divinum lædat. C. 2. DIST. VIII. C. 13. CAUS. XXXII. QUÆST. VII.

IV. Si Fidei officiat. C. 6. 7. 8. 9. DIST. XI.

V. Si vitio faveat. C. 1. DIST. XLIV.

VI. Si Sacris Canonibus sit inimica. C. 3. 7. de Consuet.

VII. Si Legibus Humanis opponatur. C. 1. 4. DIST. XI. C. 5. de Juram. Calumn.

VIII. Si Multorum Saluti nocere possit. C. 89. de Panit. DIST. I.

IX. Si

IX. Si in damnum publicum vergat. C. 1. CAUS. XVI. QUÆST. VI.

X. Si irreligiosa sit, id est, Dei vel Sanctorum Cultui contraria. C. 2. de Conf. DIST. III.

XI. Si æquitati adversetur. C. 10. de Consuet.

XII. Si sit contra Ecclesiæ Libertatem. C. 49. de Sent. Excom. C. 1. de Consuet. quo damnatur Consuetudo gravamen Ecclesiæ inferens sine justâ causâ, quam restrictionem GONZALEZ in *istud* probat per Cap. 3. de Censib.

Nota omnia, quorum quolibet mala sit Consuetudo, reduci ad Jus Naturale vel Divinum læsa; nam quod vitio favet, quod rationi adversatur, quod Juri Naturali opponitur, quod Canonibus vel Legibus inimicum, Jus Naturale & Divinum offendit, quæ præcipiunt, ut Legislatori obediantur, sive Seculari sive Ecclesiastico; unde, quandiu iste reclamatur, quæ contra Canones vel Leges fiunt, involvunt inobedientiam à Naturali & Divino Jure prohibitam. Quod Fidem vel Veritatem manifestatam lædit, Jus Divinum itidem lædit, præcipiens, ut utrique Mens Humana se subjiciat; Læsiõ boni publici à Jure Naturali & Divino prohibetur; Quidquid Salutis vel Sacro Cultui nocet, Juris Divini infractionem involvit.

Nota etiam, quod eæ Consuetudines, quæ malæ non sunt, nisi quia Juri Positivo nondum abrogato adversantur, bonæ efficiantur, si Jus revocetur, vel si contra illud legitime præscribatur.

SECTIO II.

Quæ in Canone malæ Consuetudinis exempla, sive quæ pravæ Consuetudines in eo expressè improventur.

REGULA.

Non alias pravæ expressè improbat Canon Consuetudines, quàm istas.

I. QUÆ Fideles immoderato Carnium esu ad Sacri Quadragesimalis Temporis observationem se disponunt. C. 6. DIST. IV.

II. QUÆ commensationes & ebrietates in honorem Martyrum, tam diebus quibus solemniter coluntur, quàm aliis, celebrantur. C. 1. DIST. XLIV.

III. QUÆ aliquid exigitur pro Rebus Spiritualibus, sive prius, sive post illarum collationem. C. 15. CAUS. I. QUÆST. III.

IV. QUÆ pro Sepulturâ pecunia exigitur, idque ne venalis Ecclesia dicatur: nevé Pastores de Humanis Mortibus gratulari videantur. C. 12. CAUS. XII. QUÆST. II. C. 13. de Sepult.

V. QUÆ Parochiæ cuique Ecclesiæ deputatæ conveluntur. C. 5. CAUS. XVI. QUÆST. LXIII.

VI. QUÆ Rectores Ecclesiarum prædiis, quæ ad se pertinere putabant, More Fiscali titulos imprimebant, ac proinde suâ autoritate usurpabant, quod per Judicem reposcere debebant. C. 1. CAUS. XVI. QUÆST. VI.

VII. QUÆ publicè fiebat Confessio peccatorum. C. 89. de Penitentia. DIST. I.

VIII. QUÆ Diebus Festivis Populi saltationibus turpiter invigilant, Cantica canunt mala, ac Religiosos Officiis perstrepunt. C. 2. de Consecr. DIST. III.

IX. QUÆ in Venerèa re usus naturalis invertitur. C. 13. CAUS. XXXII. QUÆST. VII.

X. QUÆ Ecclesiæ gravamen non modicum inducit. C. de Consuet. C. 14. de Elect. C. 13. de Majorit. si sine justa causâ fiat, ut in n. 12. Sect. 1.

Nota obiter, Bullam URBANI VIII. quæ Ecclesiam in suis Immunitatibus restituens, abolet omnes Consuetudines Ecclesiæ nocivas, in Galliâ non recipi: de hac FAGNANUS fufè. in C. 1. de Consuet. à n. 49. ad finem usque.

XI. QUÆ Populi Dictum in Causis Ecclesiasticis pro Sententiâ tenetur. C. 3. de Consuet. GONZALEZ in *illud* citat plures alios Textus idem docentes.

XII. QUÆ Sententiâ à non suo Judice fertur. *ibid.*

XIII. QUÆ Rei Sacræ collatio fit ab eo, qui caret Ordine, cui reservatur. Cap. 4. de Consuet.

XIV. QUÆ, durante Interdicto, altâ voce & pulsatis Campanis Divina celebrantur Officia in Locis Interdicto subjectis. C. 5. eodem Tit. Quod restringendum ad Interdictum justè latum, & ad Consuetudinem præsumpto Privilegio non innixam.

XV. QUÆ dirumpit Ecclesiæ Disciplinæ nervum. *ibid.* in *integrâ.*

XVI. QUÆ Vir, qui vitio suo dissipavit Bona sua, potest pro libitu Bona Uxoris alienare. C. 10. de Consuet. Quod iniquum maximè, cum hinc fieret Uxor indotata, contra vetitum Rationis Naturalis.

XVII. QUÆ Uxor, etsi adultera, medietatem Bonorum à Viro acquiritorum exigere potest. *ibid.* Repugnat Bonis Moribus.

XVIII. QUÆ Electionis libertas tollitur. C. 14. de Elect.

XIX. QUÆ Sacri Ordines extrâ Quatuor Tempora conferuntur. C. 2. 9. 11. de Temp. Ord.

XX. QUÆ non Professi Beneficia Regularia acquirunt & possident. C. 27. de Elect.

XXI. QUÆ Naufragorum Bona, navigiaque rapiuntur, nisi Piratæ vel Hostes sint. C. 4. de Consuet. in 5. Collect.

XXII. QUÆ Suffraganei Metropolitanò suo graviora jurant, quàm alii suis. C. 13. De Maj. & Obed. si nullus subsit exceptionis locus. C. 9. de Offic. Ord.

XXIII. QUÆ Clericorum Causæ non juxtâ Canones, sed juxtâ Laicorum Consuetudines judicantur. (Hic Canon non servatur in Galliâ, ubi plurimæ Clericorum Causæ juxtâ Leges Regias judicantur.) C. 9. de For. Compet. in *integrâ.*

XXIV. QUÆ, ultrâ probationem plenam, exigitur Juramentum. C. 9. de Probationibus.

XXV. QUÆ Reis crimine convictis vel faciliè convincendis, licet se probare infontes, purgando se per Testes fide indignos. C. 12. De Probat. in *integrâ.* Idem dic de quavis Consuetudine, quæ Purgationes Vulgares approbantur. *Toto Tit. de Purgat. Vulgar.*

XXVI. QUÆ, post admissos Testes Matrimonii nullitatem probantes, non recipiuntur Testes contrarii. C. 2. de Testib. & Att.

XXVII. QUÆ Parochis non datur Congrua Portio ab iis, qui Decimas, aliosque Parochiæ proventus percipiunt. C. 10. de Præb.

XXVIII. QUÆ Clerici Beneficia recipiunt, sine consensu Episcopi vel Officialium illius; Restringendus Canon ad Beneficia, quæ ab aliis pleno Jure non conferuntur. C. 3. de Instit.

XXIX. QUÆ Archidiaconi Animarum curam committunt sine Episcopi autoritate. C. 3. de Instit. in 1. Col.

XXX. QUÆ, intrâ Gradus prohibitos, Matrimonium contrahitur. C. 5. de Consang.

XXXI. QUÆ Ecclesia reconciliatur per Presbyteros ab Episcopis commissos. (Nunc probatur hujusmodi Consuetudo.) C. 9. de Conf. Eccl.

XXXII. QUÆ non licet celebrare in Majori Altari, nisi oriundo ex Stirpe Militari. C. 3. de Celebratione. in 5. Coll.

XXXIII. QUÆ Judex Laicus in Ecclesiarum domibus placita teneat, de Rebus Secularibus judicet, hospitium sibi vindicet. C. 1. de Immun. Eccles.

XXXIV. QUÆ pro concedendâ docendi licentiâ pecunia exigatur. C. 1. 3. de Magistr.

XXXV. QUÆ absque mortali peccato servari nequit. C. ult. de Prescript.

XXXVI. QUÆ Judices Ecclesiastici aliquid exigunt à Partibus præter expensas victualium, conveniuntque de Decimâ litis, aliave parte, solvendâ. C. 10. de Vit. & Hon. Cler.

XXXVII. QUÆ Ludi Theatrales in Ecclesiâ & per Clericos fiunt. C. 12. de Vit. & Hon. &c.

XXXVIII.

XXXVIII. Quâ ad quarundam Ecclesiarum Beneficia soli Nobiles recipiuntur. (legitima habetur nunc ista Consuetudo.) C. 37. de *Præb.*

XXXIX. Quâ de radice Ambitionis processit, & in Cupiditate fundatur; qualis est, qua duo Beneficia incompatibilia simul possidentur absque legitima dispensatione. C. 1. de *Conf. in VI.*

XL. Quâ ab Officiali ad Episcopum appellatur. C. 2. *Eod. Tit. & loco.*

XLI. Quâ in cessatione à Divinis Sanctorum Imagines in terram sternebantur & inter spinas ponebantur. Extendendus Canon ad alios casus, in quibus idem simile quid fieret. C. 2. de *Offic. Ord. in VI. §. si autem.*

XLII. Quâ non recipiuntur Legati Sedis Apostolicæ non petiti, & de consensu non missi. C. 1. de *Consuet.* EXTRA VAG. COMM. in quâ JOANNES XXII. nedum illam damnat, sed etiam illam Sequentes excommunicat ipso facto, derogatque quibuscumque Indultis à Sede Apostolicâ in contrarium concessis. Non recipitur in Galliâ, idque merito, ut ostenditur, dum de Legatis.

XLIII. Quâ Probationum facultatem angustat. C. 1. de *Offi. Ord. Extrav. Commun.*

XLIV. Quâ pro Spiritualibus Homagium facere Quis compellitur. Restringenda Regula ad res merè Spirituales, alioquin non servatur. C. *Ult. de Reg. Jur.*

XLV. Quâ, cum Electio alicujus Prælati fieri debet, Conventus, ad quem pertinet, duas Personas nominat latenter Patriarchæ vel Principi exprimentas, ut alteram eligant vel electionem cassent irritentque. C. 14. de *Elect.*

XLVI. Quâ Abbas exemptus, sine licentia Papæ, cui immediate subest, transferatur ad aliam Abbatiam. C. 7. de *Conf. Autoritati Superioris* adversatur.

XLVII. Quâ Laici cum Canonicis Episcopum eligunt. C. 56. de *Elect.*

XLVIII. Quâ Presbyteri usurpant, quæ sunt Ordinis Episcopalis. C. 4. de *Consuet.* Quod maximâ eget expositione ad *Tractatum de Sacram. Ordinis* remittendâ.

SECTIO III.

Quid juxta Canonem faciendum circa malam Consuetudinem.

REGULA.

Hæc faciendâ circa malam Consuetudinem ex Canone inferuntur.

I. SI ita inolevit, ut averti ab illâ Homines non possint, suo genio relinquendi sunt, ne forte Pejores existant, si à tali Consuetudine prohibeantur. C. 6. DIST. IV.

II. Ut perniciofa corruptela nedum vitanda, sed citius & radicis evellenda, ne ab Impiis in Jus Privilegiorum assumatur, ac sic variæ Præsumptiones celerimè non compressæ pro Legibus haberi, & Privilegiorum more celebrari incipiant. C. 3. DIST. VIII. C. 11. de *Excessib. Prælat.*

III. Quantumvis vetusta Rationi & Veritati semper postponenda est. C. 4. 5. 6. 7. 8. 9. DIST. VIII.

IV. Consuetudines onerosæ, quæ nec autoritatibus Scripturarum, nec Episcoporum Conciliis ac Statutis, nec Consuetudine Generali roboratæ sunt, quarum vix inveniri potest ratio, quâ introductæ sunt, quando facultas se obtulerit, rescandæ sunt. C. 12. DIST. XII.

V. Mitiùs agendum in pravis Consuetudinibus extirpandis, cum apud Multos receptæ sunt, ideòque non imperiosè, sed benignè sunt amovendæ. C. 1. DIST. XLIV.

VI. Non sunt negligenter omittendæ, quæ malè usurpantur, ne excelsus via aliis aperiatur. C. 21. DIST. XCVIII. id est, quod hæc diligenter sunt reformanda.

VII. Emendandum quod sola usurpatione vel subreptione præsumitur. C. 22. *Ead. DIST.*

Tom. I.

VIII. Consuetudo, si sit reprehensibilis, vel improbabilis, vel irreligiosa, tollenda est. C. 1. CAUS. XVI. QUÆST. VI. C. 89. de *Penit. DIST. I. C. 2. De Conf. DIST. III.* idque curâ Sacerdotum & Judicum.

IX. Si Ecclesiis non modicum gravamen inducat, Judicis officio est abolenda. C. 1. de *Consuet.*

X. Contrarias Ecclesiæ Libertati Consuetudines Introducens, introductas Servans, aut servari Curans, excommunicantur. C. 49. de *Sent. Excomm.*

XI. Qui ad excusandas excusationes in peccatis, majorem ex pravâ Consuetudine usurpat delinquendi licentiam, duriùs puniendus est. C. 11. de *Excess. Prælat.*

XII. Sicut non servanda Consuetudo prava, ita nec juramentum, quo quis jurat illam servare. C. 1. de *His, quæ sunt à maj. &c.*

§. IV.

De Tertiâ Consuetudinis Divisione.

SECTIO I.

Quid sit Consuetudo Indifferens, & Quibus Notis dignoscatur.

REGULA I.

Omnis Consuetudo, quæ neque est contra Fidem, nec contra Bonos Mores, indifferens est. Propriis ferè verbis habetur. C. 11. DIST. XII.

REGULA II.

Non aliis Notis dignoscitur Consuetudo indifferens, quàm istis.

I. DIVERsa est pro Locorum diversitate. C. 8. DIST. XI.

II. Nec semper, nec ubique obligat. *Tota ferè* DIST. XII.

III. Obligat tantum pro eorum, quibuscum vivitur, societate. C. 11. DIST. XII.

SECTIO II.

Quid sit faciendum circa Consuetudinem Indifferentem.

REGULA.

Non alia circa hoc præscribit Canon, quàm ista.

I. Loci, in quo sumus, Consuetudini standum est, unde juxta eam Lites judicandæ. C. 8. DIST. XI. & alia *ibid.* C. 11. DIST. XII. & alia *ibid.* C. 2. de *Consuet. in integrâ.*

II. Si sit onerosa, est abolenda. C. 12. DIST. XII.

III. Si Consuetudo Ecclesiæ Inferioris à Superiore Ecclesiâ, cui immediate subest, prohibeatur, non est servanda. C. 13. 14. DIST. XII. C. 15. de *Consecr. DIST. II.*

IV. Generalis Ecclesiarum Consuetudo sequenda est, nisi Privilegium aliquod ab illâ eximat.

Nota, nomine *Privilegii* hæc intelligi posse quamlibet exemptionem ab Ecclesiis, de quibus agitur, approbatam, sive sit scripta, sive non scripta.

V. Romanæ Ecclesiæ Consuetudines cæteris paribus sunt aliis præferendæ. C. 10. DIST. XII. secus verò, si aliæ magis convenient. C. 2. 3. 11. DIST. XI. C. 1. 2. DIST. XII.

VI. In eligendis Consuetudinibus, non judicandum de iis ex Locis, unde sumuntur, sed potiùs considerandæ sunt in se ipsis, ac ex istis de Locis judicandum. C. 10. DIST. XII. *mox cit.*

Nota circa C. 11. DIST. XI. n. 5. *citatum* omnes ferè Ecclesias Occidentales servare Romanæ Ecclesiæ Consuetudines, quoad illud, circa quod illas servari jubet, nempe Consecranda Mysteria, cæteraque agenda Arcana: nam Missale Romanum, quod Mysteria Consecranda

h

cranda

cranda respicit, & Rituale itidem Romanum, quod cætera Arcana, scilicet Sacramenta, spectat, sunt apud earum plerasque usu recepta.

VII. Cùm in aliquâ Ecclesiâ erigitur novum Beneficium, eidem attribuenda sunt Prærogativæ juxta Consuetudinem Vicinarum Ecclesiarum, quæ, si variæ sint, magis rationabilis aliis præferetur. C. 6. De Consuet.

VIII. Cùm diversæ sunt, præferenda est, quæ à peccato removet ei, quæ peccato exponit. C. 6. in 1. Coll. De Spons. duorum ubi Matrimonium ratum præfertur Matrimonio consummato posteriori non obstante contrariâ Consuetudine.

IX. Consuetudo, cujus omisso scandalum generaret vel disensionem, servanda est, modò id, de quo agitur, non sit ex se malum. C. 1. De Cognatione Spirit. C. 3. De Consang. & Aff.

X. In Decimis solvendis spectanda Consuetudo, & in dubiis ad eam recurrendum. C. 18. 20. 32. De Decim.

XI. In Procurationibus, Visitationibus, aliisque similibus, attendenda est Consuetudo. C. 14. De Censib. in integ.

SECTIO III.

Quæ sint in Canone Consuetudinis Indifferentis exempla.

REGULA.

Non alia sunt in Canone Consuetudinis Indifferentis exempla, quàm ista.

I. Maxima Missæ & Sacramentorum, Ceremoniarum in Canone relatarum pars, quæ in Tractatibus de Missâ & de Sacramentis colligentur. De his fit mentio. C. 5. Dist. XI.

II. Quòd Jejunium Quadragesimæ incipiat à Quinquagesimâ, sive pro Omnibus, sive pro Clericis tantum. C. 4. 5. 6. Dist. IV.

III. Quòd Sabbato jejunetur, vel non. C. 11. Dist. XII.

IV. Quòd communicetur quotidie, vel certis tantum diebus. *ibid.*

V. Quòd hic, vel ille Ritus in celebrandis Divinis Officiis servetur. C. 13. 14. Dist. XII. C. 31. De Consuec. Dist. II.

VI. Quòd Metropolitanus se invicem consecrent. C. 33. CAUS. XXIV. QUÆST. I.

Nota Omnes Consuetudines, quæ solam Disciplinam spectant, hic referri posse, ideòque si quæ hujusmodi inter bonas collocentur, quia ad Fidem vel ad Bonos Mores conferunt, vel aliâ de causâ, huc transferri licere.

VII. Quòd in Donationibus inter vivos, vel mortis causâ, Ecclesiæ factis Solemnitas Juris non servetur. C. 2. De Consuet.

VIII. Quòd Proximior possit intrâ annum & diem repetere possessionem venditam à Propinquo, offerendo Emptori pretium, quod solvit. C. 8. De Restit. in integrum.

IX. Quòd Canonicatum Collatio à solo Capitulo fiat, Episcopo irrequisito. C. 31. De Elect.

X. Quòd Archidiaconus excommunicare, suspendere, absolvere Presbyteros & Priores, Parochiales Ecclesias interdicerè, inquirere, & visitare possit. C. 54. De Elect.

XI. Quòd idem habeat in Monasteriis jurisdictionem. C. 10. De Off. Archid.

XII. Quòd Patriarchæ & Primates jurisdictione gaudeant in Subditos Archiepiscoporum & Episcoporum Patriarchatus vel Primatû. C. 8. CAUS. IX. QUÆST. III. C. 9. De Off. Jud. Ord.

XIII. Quòd Canonici à Capitulo corrigantur. C. 13. De Off. Jud. Ord.

XIV. Quòd Ecclesia Malefactores suos conveniat, vel coram Judice Ecclesiastico, vel coram Seculari. (Hoc non servatur in Galliâ, ubi Ecclesia hac in re est ejusdem conditionis, ac alii Actores.) C. 8. De for. compet.

XV. Quòd Festa à Vesperâ ad Vesperam, vel aliter celebrentur, quòdque Festum Trinitatis in Octavis Pentecostes, vel in Dominica Prima Adventus fiat. C. 2. De feriis.

XVI. Quòd tertiam vel quartam partem habeat Episcopus de his, quæ Ecclesiæ legantur. C. 15. De Testament.

XVII. Quòd Parochus hanc vel illam portionem habeat de relictis Ecclesiæ à Parochianis suis extrâ Parochiam Sepulturam eligentibus. C. 9. De Sepult.

XVIII. Quòd filius Sacerdotis Græci in Sacerdotio legitime genitus, Episcopus eligi non possit. C. 6. De Cler. conjug.

XIX. Quòd Episcopo liceat inquirere, punire, corrigere Subditorum excessus, inconsulto Capitulo. C. 3. De Consuet. in VI.

XX. Quòd Antiquiores Canonici gradatim meliores possint, cùm vacant, per se vel per alios optare Præbendas, nisi vacant in Curiâ Romanâ. C. 4. De Consuet. in VI. hujus usus ratio est in C. 15. De Majorit. & Obed. jubente, ut Prior ordine, potior sit in portione percipiendâ. Nota obiter, quòd Consuetudines exurgentes ex præscriptione Superiorum contra Inferiores, rigorosè examinandæ sint, quotiès emergunt circa illas inter utrosque Controversiæ.

PUNCTUM QUARTUM.

De Consuetudinis Vi.

Quartum de Consuetudine Punctum, illius vim respiciens, in 4. §§. dividetur. In 1. quæretur, A quo habeat vim suam Consuetudo. In 2. Quid possit. In 3. Quid non possit. In 4. An quæ sunt vi malæ Consuetudinis, istâ abrogatâ, abrogentur.

§. I.

Unde oriatur Consuetudinis vis?

REGULA.

Non aliudè haurit Consuetudo vim suam, quàm ex Legislatoris consensu tacito vel expresso, aut ex ipsâ Lege.

Infertur ex. C. 9. & C. 11. De Consuet. in quorum Primo prohibetur Capitulo Parisiensi, ne novas Consuetudines in Ecclesiâ Parisiensi introducat sine consensu Episcopi Parisiensis, qui est illius Ecclesiæ Legislator: In Secundo verò declaratur, valere Consuetudinem legitime præscriptam, id est legitimo tempore servatam, sive conscio sive incscio Legislatore; nam præscribitur, vel incscio Domino, vel eo conscio, sed negligente jus suum, cùm Lex nullibi ad id requirat Domini noticiam.

RATIO: Consuetudo est Lex, ideòque oportet, ut, ab Habente potestatem Legis condendæ quodanmodo proficiatur; hoc autem tribus modis fieri potest, vel enim agitur de Consuetudine, quæ Legem aliquam abroget, vel de aliâ; si de Primâ, requiritur consensus illius, qui Legem tulerat: Si de Secundâ, requiritur consensus illius, cujus est Legem condere in Locis, in quibus stabilitur Consuetudo; hic verò consensus dari potest vel expressè, ut cùm Legislator sciens Consuetudinem stabiliri, illam expressè approbat; vel tacitè, ut cùm Legislator sciens Consuetudinem stabiliri, contra illam non reclamât: vel datus est ab ipsâ Lege, ut cùm incscio alicujus Loci Legislatore, in eo Consuetudo stabilitur, tunc enim Lex consentit, ut, si legitimo tempore servetur, vim Legis habeat. C. 1. De Consuet. in VI. supponit, Consuetudines quòdque introduci ac stabiliri, incscio Legislatore, cùm causam afferens, cur Lex nova non deroget Consuetudinibus contrariis, nisi de illis expressè meminerit, dicat, hoc provenire ex eo quòd Legislator illas plerumque ignoret: hic consensus à Lege datus, differt à consensu, de quo priùs dictum est, in eo quòd sit generalis & cadat in quasvis Consuetudines Legislatori etiam ignotas; ille verò sit particularis, cadatque in Consuetudines determi-

determinatas, ipsi Legislatori cognitae, eoque modo facile conciliantur Juris Textus, ac Interpretes, qui contrarii esse videntur circa consensum Legislatoris ad institutionem Consuetudinis requisitum.

Hinc, cum ejus sit solvere, cuius est ligare, ejusdem est Consuetudinem abrogare, cuius est statuere, unde fit, ut, quoties Legislator vult Consuetudines abrogare, iis expressè derogat Clausula adjectione *non obstante quavis Consuetudine C. 9. de Consuet. in integ.* quod docet ad Capitulum pertinere, ut immutet Consuetudines ipsum solum tangentes, quæ ab eodem statui potuerunt.

Nunc inquirendum, quid Consuetudo possit vel non possit; sed prius notandum, haberi in exemplis malæ Consuetudinis supra collectis Quid Consuetudo non possit; in Exemplis verò Bonæ Consuetudinis fidei supra collectis, Quid possit; ideòque hic tantum collecturi sumus loca, in quibus Canon expressè dicit, hoc vel illud per Consuetudinem posse vel non posse fieri.

§. II.

Quid possit Consuetudo, sive Generalis, sive Particularis, & quid circa istam expressè prohibeatur.

REGULA I.

Non alia circa hunc Paragraphum in Canone expressè habentur, quam ista.

I. Præcæ Consuetudine acquiri potest Jurisdicctio & Privilegium: hinc, cum circa Dignitates diversæ esse possint Consuetudines, esse quoque possunt eandem Dignitatem Prærogativæ variæ in diversis Ecclesiis. C. 6. *De Consuet.*

II. Consuetudo determinare potest jura à Parochis Episcopis solvenda. C. 5. CAUS. X. QUÆST. III.

III. Introducere potest, ut una Ecclesia, de gremio alterius Prælatum eligere teneatur. Idem dic de Abbate erga Monasterium C. 8. *De Consuet.* C. 25. *De Verb. Signif.*

IV. Potest vis ejus ad Legis & Statuti interpretationem extendi; est enim optima utriusque Interpret. C. 8. *De Consuet.*

V. Consuetudo rationalis ac legitime præscripta Juri Positivo sive Commune sit, sive Particulare, derogare potest. C. 6. & C. 11. *Eod. Tit. C. 31. De Elect.* C. 13. *De For. Compet. C. 7. de Appel. §. denique. C. 3. De Consuet. in VI.*

Nota contra quantum circa Consuetudinis vim exemplum, plures opponi posse Canones, talesque esse, qui infra citantur, & in quibus Consuetudo Canonibus vel Legi contraria nullius roboris esse declaratur: verum non responderi posse, hos omnes Canones loqui de Consuetudine non rationabili, vel de eâ, quæ nondum legitime præscripta est; nec aliâ tolli viâ posse apparentem hanc contrarietatem, cum hic recurrere non liceat ad Disciplinæ diversitatem, quæ ex Temporibus vel Locorum varietate oritur. Semper enim & ubique agnitus est, Consuetudinem vim Legis habere, ut alibi ostensum est. Attamen, ut clariùs Responso hæc innotescat, ecce Canones, qui præfatam contrarietatem continent. C. 3. 7. *De Consuet.* C. 5. *De Juram. Cal. C. 1. 4. Dist. XI. C. 26. De Testib. & Attest. C. 3. De Celeb. Miss. in 5. Coll. C. 1. De His, que sunt à Prælati & c. C. 3. De Donationibus. C. 1. De Consuet. in VI.*

Et circa illos, aliosque similes Observa iterum, inter Canones quosdam esse (de Lege idem dicito) qui Jus merè Humanum non inducunt, sed Jus Naturale vel Divinum exequuntur, idemque pœnæ adjectione servandum curant, ideòque Consuetudinem, quæ talibus adversatur Canonibus, utpotè Juri Naturali vel Divino contrariam, omni prorsus vi carere: alios verò esse Canones Jus merè Humanum statuentes, eosque reclamare contra Consuetudinem, donec legitime præscripta sit, eo planè modo, quo res pro Domino suo reclamatur, usque ad legitimam præscriptio-

Tom. I.

nem; ideòque sicut alienæ rei Possessor ante legitimam Præscriptionem injustus Detentor haberi potest, ita Consuetudinis non præscriptæ Observator, Canonis, cui adversatur, Transgressor judicari potest.

Observa 3. Consuetudinem, ut Jure Canonico sit legitime præscripta, tria requirere 1. ut sit Rationalis, qualis non est, quæ Juri Naturali vel Divino adversatur. 2. est Spatium 40. annorum. 3. Ut per illos annos inceptum usum Legislator non improbarit. Primum patet, ex his omnibus Canonibus, in quibus Consuetudo, quantumvis vetusta, declaratur Corruptela, quia vel Naturali vel Divino Juri adversatur. Secundum inferitur ex C. 25. *De Verb. Signif.* in quo Consuetudo probatur legitima ex eo, quòd 40. annis duraverit, ex C. 4. 6. 8. *De Præscript.* quæ ad Præscriptionem 40. annos requirunt indistinctè, ideòque tam ad Legem, quam ad alias res extendi possunt. Tertium colligitur ex *cit. C. 25.* in quo Consuetudo probatur legitima ex eo, quòd per 40. annos, per quos duravit, nil huic contrarium intervenerit. Colligitur ex PANORMITANO in *idem C. ubi* requirit tacitum consensum ejus, cui præjudicatur, ut Consuetudo legitime præscribatur. Consuetudo autem semper Legislatori præjudicat, cum vel factæ Legi derogat, vel faciendi jus usurpet.

VI. Efficere potest, ut Donatio, quæ aliàs non valeret, valeat. C. 3. *De Donationibus.*

VII. Obligare potest ad aliquid dandum pro Rerum Spiritualium receptione. C. 42. *De Simon.*

VIII. Dare potest aliis, quam Canonicis, jus Episcopum eligendi. C. 50. *De Elect.* C. 3. *De Causa poss. & propr.*

IX. Personæ aliàs inhabili ad judicandum, ut Fœminæ, Jurisdictionem dare potest; Personæ verò ad id idoneæ illam dare potest in Casibus, in quibus illa carebat. C. 4. *de Arbitr. C. 1. 2. 5. De Off. Ord. in VI. C. 1. De For. compet. in VI. §. denique §. nec.*

X. Consuetudo, etsi mala, eximit à pœnâ, quamdiù ab Ecclesiâ toleratur. C. 11. *De Tempor. Ordin.*

XI. Consuetudo antiqua, etsi prava, veniam meretur, illam bonâ fide Sequentibus. C. 2. & 9. *pro ut refertur in Collect. 2. Eod. Tit.*

XII. Superior potest vi Consuetudinis in non Subditum Correctionis jus acquirere. C. 13. *De Off. Jud. Ord.*

XIII. Antiqua Consuetudo præsentandi jus dare potest. C. 24. *De Elect.*

XIV. Longa annuam solvendi Pensionem Consuetudo eam continuandi obligationem parit. *ibid.*

XV. Efficere potest, ut Actor Rei Forum sequi non teneatur. C. 5. *De For. Compet.*

XVI. Festa introducere potest, illaque celebrandi modum determinare. C. 2. *De Feriis.*

XVII. Approbatâ Loci Consuetudine fieri potest, ut quoddam Instrumenti genus authenticum habeatur, id est fide dignum. C. 9. *De Fide Instrum.*

XVIII. Jus Visitationis & Procuracionis acquirere potest Archiepiscopo in omnibus Provinciæ suæ Ecclesiis tam Regularibus, quam Secularibus. C. 16. *De Præscript.*

XIX. Consuetudine effici potest, ut Episcopo consentiente Clericus de redditibus Beneficii sui proximo anno post mortem percipiendis disponat. C. 1. *De Testam. in 2. Coll.*

XX. Tanta est Consuetudinis vis, ut jura, quæ Archidiacono acquirit in Ecclesiis sibi subjectis, minuire nequeat Episcopus, si aliundè justa sunt. C. 2. *De Excess. Præl.*

XXI. Poterat aliàs Canonicos à residendo eximere per totum annum; nunc autem non potest nisi per tres Menses. C. 5. *De Constit. C. 12. Sess. XXIV. CONC. TRID.*

XXII. Efficere potest, ut Appellatio à Judice Laico ad Judicem Ecclesiasticum teneat. C. 6. *De Appell. §. denique.*

XXIII. Acquirere potest Archidiacono vel simili Vacantium in Diœceses Ecclesiarum custodiam. C. 51. *De Appel.*

XXIV. Reddere potest aliquem inhabilem ad Dignitates Ecclesiasticas. C. 6. *De Cler. Conjug.*

h 2

XXV. Effi-

XXV. Efficere potest, ut Collatio & Præsentatio ad solum Abbatem pertineant. *C. 6. De His, quæ sunt à Præl. sine cons. &c.*

XXVI. Antiqua Consuetudo ab Apostolica Sede confirmata efficere potest, ut, quod fit à majori & saniori parte Capituli, non valeat. *C. 1. De His, quæ sunt à Majori &c. in 2. Collect.*

XXVII. Antiqua Consuetudo alicui acquirere potest jus Regaliæ & Custodiæ in Ecclesiis & Monasteriis, quò Vacationis fructus percipiat. *C. 13. De Elect. in VI.*

XXVIII. Ex Consuetudine possunt Archiepiscopi in Suffraganeorum suorum Diocesium Officiales constituere pro futuris Appellationum Causis. *C. 1. De Offic. Ordin. in VI.*

XXIX. Canonicis vi Consuetudinis licebat cessationem à Divinis in Ecclesiâ inducere. *C. 2. de Offic. Ord. in VI.*

XXX. Consuetudinis vi licet Archiepiscopo Causas cognoscere, vel cognoscendas committere alibi, quam in Locis sibi à Jure Communi commissis, 1. extrâ propriam Civitatem, 2. Diocesim, 3. Dioceses, in quibus appellatum est, 4. Loca, in quibus Causæ consistunt. *C. 5. De Offic. Ord. in VI.*

XXXI. Consuetudo introducere potest, ut Vacationis fructus pertineant ad Ecclesiarum Vacantium Collatores, Præsentatores, vel Custodes. *C. 9. Eod. Tit. & loco.*

REGULA II.

Non aliis in Casibus prohibet Canon particulares Consuetudines non malas, quam in istis.

I. In Divinis Officiis & Cantu Publico; standum est enim modo in Ecclesiâ Metropolitanâ servari solito. *C. 11. Dist. XII.* Non est in usu saltem in Galliâ.

II. In adhibendo pfallendi ordine; unus enim & idem tenendus est in Matutinis vel Vespertinis Officiis, nec diversæ, nec privatæ, nec Monasteriorum Consuetudines cum Ecclesiasticâ Regulâ permisceri permittebantur. *C. 14. ead. Dist.*

Notâ circa hos Canones, Primum expressè subjicere Monachos Ecclesiæ Metropolitanæ Disciplinæ quoad Officia Publica: Secundum verò insinuare privatas circa Officia Consuetudines Monachos tunc habuisse, sed id vel de Officiis Privatis intelligendum; vel si de Publicis, correctum esse à Primo, posito quòd Braccharensis Ecclesiæ Toletanæ subiceretur tanquam Primati; nam BRACCHARENSE CONCILIUM, à quo desumitur Secundum, præcessit TOLETANUM XI. è quo educitur Primum; ideòque potuit ab isto corrigi; vel aliam fuisse Ecclesiæ Braccharensis Disciplinam, quam Ecclesiæ Toletanæ: istudque probabilius, cum CONCILIUM TOLETANUM fuerit Provinciale, ideòque locus non fuerit derogationi.

III. Quoad Jura Episcopo à Parochis persolvenda communis omnibus Diocesis Ecclesiis Consuetudo est servanda. *C. 1. CAUS. X. QUÆST. III.*

IV. In ordinandis Episcopis antiquus mos servandus. *C. 20. CAUS. XI. QUÆST. I.*

V. In attribuendis Novo Beneficio prærogativis, non alias licet sequi Consuetudines, quam Vicinarum Ecclesiarum ejusdem Regni. *C. 6. de Consuet.*

VI. In Electionibus aliisque similibus, Generalis alicujus Regionis Consuetudo cuius Particulari est præferenda in eadem Regione. *C. 31. De Elect. in quo hujusmodi Consuetudo præfertur Juri Communi, quod majus est quavis privatâ Consuetudine.*

VII. In Juramento à Suffraganeis Metropolitanò præstando, Generalis aliarum omnium Consuetudo alicujus Particulari præferenda est. *C. 13. De Major & Obed.*

VIII. Quoties Canon privatam præcipit servari Consuetudinem, qualis est unius Prælati erga aliquos in Districtu suo sitos, huic contrarios eo ipso servari prohibet, illius gratiâ, cui præjudicant. *C. ult. De Offic. Archid.*

IX. Circâ quantitatem portionis Mortuariis Curato debita, Regionis Consuetudo servanda est, nec licet sequi minus vel magis benignam, nisi consentiente eo, cujus interest. *C. 9. De Sepult.*

X. In moderandis juribus Episcopo debitis circâ Ecclesias, ad ejus jurisdictionem noviter translatas, Vicinarum Consuetudo est servanda, ideòque alia rejicienda. *C. 22. De Consib. &c.*

XI. Circâ celebrationem Fæstorum & Jejunii observationem. *C. 2. De Observ. Fejum.*

XII. Ecclesia suffraganea debet tenere & servare quod Beati Petri Sedem vel Metropolim suam sequi viderit & docere. *C. 5. De Sponsa duor.*

§. III.

Quid non possit Consuetudo?

REGULA.

Non alia circâ hunc §. in Canone expressè habentur, quam ista.

I. Consuetudo justificare nequit Simoniam Jure Divino prohibitam, nec etiam quam Jus Ecclesiasticum vetat, si contra eam reclamet Ecclesiâ. *C. 15. CAUS. I. QUÆST. III.*

II. Consuetudo efficere non potest, ut in Causis Ecclesiasticis Dictum Populi pro Sententiâ teneatur. *C. 3. De consuet.*

III. Efficere non potest, ut Sententiâ à non suo Judice lata valeat. *ibid.*

IV. Operari non potest, ut quæ Jure Divino sunt Ordinis Episcopalis, à Presbytero fieri valeant. *C. 4. De consuet.*

V. Non potest minuere peccata, quæ tantò graviora sunt, quantò infelicem animam diutius decinent obligatam. *C. 4. in Parte decisa C. 11. Eod. Tit. C. 8. 9. De Simon.*

VI. Non potest efficere, ut licita sit Prælatorum translatio sine Superioris licentiâ. *C. 7. de Consuet.*

VII. Consuetudine quantumvis vetustâ non potest effici, ut pretium Temporale licitè exigatur pro re Spirituali, quales sunt Ingressus in Religionem, Beneficiorum Collatio, Prælatorum institutio, seu intronatio, Sepultura, Chrisma, Oleum Sanctum, Benedictio Nubentium, aliæ Sacramenta, Missio in possessionem, Canonicorum Receptio. *C. 8. 9. 42. De Simon. C. 16. 21. 36. 39. 44. Eod. Tit.*

VIII. Consuetudine Laicis acquiri non potest jus Episcopum eligendi, idque, quia contra id reclamant Ecclesiâ. *C. Ad Audientiam in 1. Collect. De Consuet. C. 56. De Elect.*

IX. Non poterat aliâs Consuetudo efficere, ut Clericus coràm Judice Laico pro crimine validè conveniretur, idque, quia contra Ecclesiâ reclamabat. Nunc potest, quia jamdiù desit Ecclesiâ reclamare, saltem in Galliâ. *C. 8. De Judiciis.*

X. Inferiorem à correctione Superioris eximere non potest Consuetudo. *C. 13. De Offic. Jud. Ord.*

XI. Efficere non potest, ut non Professus in Priorem eligi valeat. *C. 27. de Elect.*

XII. Archiepiscopus non potest, vi Consuetudinis, acquirere jus utendi Pallio extrâ Provinciam suam.

XIII. Non potest derogare acquisito libertatis Privilegio, nisi duret tempore ad illam derogationem necessario, nempe ad minus 40. ann. secundum Canones. *C. 8. de Caus. Poss. in integrâ.*

XIV. Impedire nequit Consuetudo, ne qui Theologiam docent, quamdiù docuerint, & qui student per quinquennium, Beneficiorum proventus percipere possint. *C. Ult. De Magist.*

XV. Efficere non potest, ut liceat Clericis esse vel Publicis Aleatoribus, vel Manifestis Usurariis. *C. 11. De Excess. Præl.*

XVI. Consuetudo, etsi Generalis, efficere nequit, ut liceat eidem duas Præbendas habere. *C. 9. De Conc. Præb.*

XVII. Non poterat aliâs Clericum à Juramento Ca-

hominia

lumnæ eximere; sed jamdiu tam Laicam quam Clericam ab eodem eximit. C. 3. *De Fide Jussoribus.*

XVIII. Monachos, Monialesve à ferendo habitu Monachali liberare non potest. C. 2. *De Testam.*

XIX. Bigamus Clericalia Privilegia comparare non potest. C. unico *De Bigam. in VI.*

XX. Consuetudine introduci nequit, ut Capitulum Regulare visitare Episcopus solus teneatur. C. 1. *De Offi. Ord. EXTRAVAG. COMMUNI.*

S. IV.

An Facta ex Consuetudine malâ abrogentur cum ipsa.

REGULA I.

Facta vi malæ Consuetudinis non semper abrogantur cum ipsâ, si sit tantum mala ex eo, quod Juri Positivo sit opposita.

Infertur ex C. 7. *De Consuet.* ubi hujusmodi Consuetudo abrogatur, sed Facta vi illius non reformantur; & ex C. 27. *De Elect.* ubi de abrogatâ longâ Consuetudine, quâ, Qui non professi Ecclesias Regulares possidebant, obligantur profiteri, vel dictas Ecclesias dimittere. Idem habet in C. 3. *De Elect. in 5. Compil.* Unde patet, quod receptio valebat, sed eâ lege, quod Recepti profiterentur.

REGULA II.

Non aliis abrogatur viis Consuetudo, quàm istis.

I. Si ipsi expressè Legislator deroget vel ipsius Superior. C. 1. *De Constitut.* & C. 10. *De Rescript. in VI. C. 4. De Consuet. in VI.*

II. Si 40. annis abstineatur ab actibus, quibus stabilita est. C. 20. *De Decim.* Nam Decima Personalis non desit nisi cessatione actuum, quibus fuerat introducta, & statuta: Idem dic de omnibus Consuetudinibus, quæ consistunt in aliquo faciendo.

III. Si per 40. annos contrarii fiant illis actus, quibus statuta est. C. 2. *De Observ.* Nam Consuetudo celebrandi Festum S. Bartholomæi non est statuta nisi actibus contrariis iis, quibus opposita stabilita fuerat: idem dic de aliis similibus.

IV. Si iis, quibus favet, ipsi renuncient. C. 25. in quo probatur valere adhuc Consuetudinem ex eo, quod illi, quorum intererat, non renunciarent, præterea necessarius est istorum saltem tacitus consensus, hoc autem consensu fit abrenunciatio, de qua hic Sermo. Ad finem perducti eorum, quæ dicenda erant circa Consuetudinem, monendum duximus, quod inter Collectiones ad instar Decretalium compositas duæ sunt, in quibus nullus est Titulus de Consuetudine, nempe illa, quæ Clementinas continet, & ea quæ constat ex Extravagantibus Joannis XXII.

CAPUT III.

Regula extracta ex Methodo Generali compositâ à Patrono Causarum in Curia Parisiensi, & in lucem editâ Parisiis anno 1666. Ad intelligentiam Consuetudinum Gallie, & accommodatæ Juri Canonico tam Communi, quàm Particulari.

Regulæ hujusmodi numero quindecim ita ad Juri Canonici interpretationem conferre visæ sunt, ut eas Prolegomenis hujus Juris, mutatis mutandis, inferendas duxerimus, ne quid iis desit, quod ad illius Studium expecti possit. Sed prius notandum, inter illas Regulas extare quasdam, quæ Juri, sive Communi sive Privato, congruunt, quia respiciunt Legem sive Jus generatim consideratum; hæc enim Jus & Lex idem significant: ejus generis sunt Reg. I. II. VII. VIII. IX. X. XIV. Aliæ verò conveniunt Juri Particulari, quia

Tom. I.

pertinent ad Jus speciatim sumptum, sive limitatum ad certa Loca & Personas. Huc spectant Cæterarum pleræque: Utrumque Regularum genus ex Jure Romano desumptum est, quod omnibus Nationibus commune fuit, aut ex illius Interpretibus, aut ex Expositoribus Consuetudinum Gallicanarum: id colligitur ex allatis ad Regulas probandas testimoniis.

Observandum etiam, quod sicut Jus Consuetudinarium Provinciarum & Civitatum Gallie per plura sæcula fuit ad Posterios vivâ voce transmissum, & postea scriptum, ita & Jus Ecclesiasticum Provinciarum & Dioceseon, nec non Capitulorum, & Monasteriorum; undè nonnulla Statuta vel Constitutiones ipsorum etiam nunc Usus & Consuetudines nuncupantur: item sicut Consuetudines cujusque Provinciae vel Civitatis sunt illarum Jus Privatum, ita & Statuta vel Consuetudines cujusque Capituli, vel Monasterii sunt illorum Jus Particulare.

REGULA I.

Consuetudines per ipsasmet explicandæ.

Autor non loquitur de Corpore Consuetudinum, dicto *Magnum* aut *Generale Consuetudinarium*, sed de singulis Consuetudinibus, ex quibus Corpus hoc coalescit, & quarum Articuli sese invicem explicant: hoc autem convenit Juri Ecclesiastico Communi, quod in Corpore Juris continetur. Canones, quibus constat, sese mutuo illustrant, sunt veluti Articuli ejusdem, Constitutionis; omnes siquidem emanant ex eadem autoritate, Prælatique singuli, ex quibus illa extitit, considerandi sunt tamquam una eademque Persona, quæ suam melius novit voluntatem, quàm quivis alius, non est fidelior Interpres nostræ intentionis, quàm nos ipsi, Leges Legibus concordare promptum est. *L. non omnes C. De Inofficiosis dotibus.* Sæpè sæpius contingit, ut, quod in uno loco obscurum est, lucem accipiat in alio loco; quod præcedit explicat quod sequitur, & ab eodem explicatur; Non est novum, ut priores Leges ad posteriores trahantur. *L. Non est novum ff. De Legib. sed & posteriores Leges ad priores pertinent. L. sed & posteriores. ibid.* Mox adductæ Rationes ab Autore desumptæ sunt, & inter illas nulla est, quæ Juri Canonico, tum Communi tum Particulari, non congruat.

REGULA II.

Quando Consuetudines obscuræ sunt, aut ambiguae, & per seipsas explicari nequeunt, considerandum illarum motivum & intentio.

Voluntas Legis est illius præcipua Pars: cognoscitur autem 1. ex ipsius verbis, si clara fuerint. 2. ex illius ratione, quæ Legis anima est: Undè Regula 88. *De Reg. Jur. in VI. Certum est, quod is committit in Legem, qui Legis verba complectens, contra Legis nititur voluntatem,* ex Legibus Romanis desumpta est: *CANISIVS* in illam Regulam Leges illas laudat, & refert.

Porro Obscuritas differt ab Ambiguitate in eo, quod ista nascitur ex varietate sensuum, quos ipsa locutio patitur; illa verò aufert cognitionem sensus.

REGULA III.

Dispositionibus Consuetudinum nihil addendum.

Hoc convenit Statutis, quæ sunt stricte Juris ut Consuetudines; attendenda quæ scripta sunt, Statuta tantum disponunt, quantum loquuntur: Contractibus Statuta ut Consuetudines comparantur; ideoque Quod in illis non exprimitur, omisum de consilio intelligitur; *Quidquid astringendæ obligationis est, id nisi p. l. am. exprimat, omisum intelligendum est. L. Quidquid astringendæ. ff. De Verb. Obligar.* si aliquam extensionem patiantur, illa sumenda à Statutis præcedentibus, aut ab aliis Articulis eorundem Statutorum.

h 3

REGU-

REGULA IV.

Quemadmodum non licet, quidquam Consuetudinibus adjicere, ita nec aequum est, ne quid ex eis dematur, sive dispositio, sive verbum, sive syllaba.

Quod dictum de præcedenti, illam convenire Statutis, sicut & Consuetudinibus, idem dicendum de ista: Ratio, quæ prohibet, ne quid addatur, prohibet quoque, ne quid dematur: nihil in iis mutari potest, nisi adhibita eâ autoritate, quâ facta sunt; alias non possunt nec plus nec minus obligare.

REGULA V.

Consuetudo per non usum aboleri potest, sicut per usum introducta & stabilita est.

Præque Consuetudinum dispositiones vigerunt, antequam scriberentur, illarum utilitas, experimento nota, ad illas in Scriptis redigendas induxit: eadem voluntate, quâ introductus est usus, abrogari potest, juxta Regulam, *Per quasvis causas res nascitur, per easdem dissolvitur.* Dispositiones Consuetudinum sunt Leges, quas Subditi sibi imposuerunt, proprio commodo studentes, cui renunciare possunt, juxta Regulam, *Licetum est unicuique renunciare ei, quod in sui favorem introductum est.*

REGULA VI.

Consuetudines adeo sunt stricti Juris, ut ipsarum dispositiones, etsi exorbitantes fuerint, & contra Jus Commune; servanda sint, quando in consuetudinem non abierunt.

Ratio Regulæ poscit, ut ista habeat locum in Statutis; sunt enim stricti Juris. Excipiendi Casus, in quibus hujusmodi dispositiones adversarentur Rationi Naturali: hæc enim prævalere debet civis Statuto; quemadmodum cuicumque Consuetudini: Cùm Ratio Naturalis idem sit, ac Lex Naturalis, quæ cùm superior sit omni Lege Humanâ, nulla ex illis est, quæ illi cedere non debeat, quotiescùmque illi adversatur. *Dist. IX. nota.*

Excipiendi quoque Casus, in quibus dispositiones hujusmodi non sunt præcisæ & formales: tunc enim reducenda sunt ad Jus Commune, à quo recesserunt in iis, quæ præcisâ habent. Ratio Civilis postulat, ut quod non expresse comprehenditur in dispositione exorbitanti, remaneat subiectum Juri Communi. Subjicitur Regulæ, quod in exceptione non continetur: Jus verò Commune habendum ut Regula, dispositio Consuetudinis ut exceptio istius Juris. *Videsis CANISIUM in Reg. 28. De Reg. Jur. in VI. Quæ à Jure Communi exorbitant, ad consequentiam non sunt trahenda; ubi observat, quod, cum Jus Commune sit favorabile, Statuta verò, Privilegia, aliaque Juris stricti, sint odiosa, ad illud, quantum fieri possit, interpretatione reducenda sunt, quæ in eis obscure exprimentur.*

REGULA VII.

Accuratè distinguendum, quod dicitur per modum limitationis & restrictionis ab eo, quod per modum demonstrationis secundum usum communem.

Hæc Regula locum sibi vindicare potest tam in Jure Communi contento in Corpore Juris, quam in Jure Particulari contento in Statutis; siquidem posito, quod alterutram dispositionem suam restringat ad certos Casus, illius extensio ad similes Casus non admittitur: è contrâ, si dispositio nullo modo restringatur,

Casus verò expressi afferantur per modum exempli, quod demonstratio vocatur, extensio ad similes Casus recipitur. Restrictio verò denotatur per particulas taxativas, *dumtaxat, solum, tantum, nisi,* aliaque similes exclusivas: ubicùmque autem non recurrunt hujusmodi particule, Casus expressi referuntur per modum demonstrationis. Restrictio, quandoque nascitur ex ipsâ rei naturâ, etenim si odiosa sit, ut pænæ, dispositio semper ad Casus expressos limitatur; cùm è contrâ, si res favorabilis fuerit, dispositio excurrit ultra Casus expressos, ad omnes scilicet similis generis vel speciei. Dispositionis Ratio expressa facit etiam, ut ad similes, in quibus ipsa ratio cadit, dispositio quoque extendatur.

REGULA VIII.

Ubi Consuetudo non distinguit, nec nos distinguere debemus.

Regula hæc cuique Juris speciei convenit; sensus illius est, quod standum sit dispositioni Juris, admittendæ talis qualis est, nec extendendæ ultra, quam ratio illius illam extendit, nec restringendæ citrà, quam eadem ratione restringatur. Distinctiones captiosæ rejiciendæ. Aliter sentiendum foret, si distinctio ab unâ Lege omiſsa, ab aliâ Lege suppleretur. Siquidem omnes Leges unum Corpus constituunt, & posterior restringere potest anteriorem, adjectis distinctionibus non expressis in anteriori.

REGULA IX.

Verba Consuetudinum explicanda sunt juxta propriam, naturalem, & ordinariam significationem, aut illorum usum, aut secundum mentem & intentionem ipsarum.

Nihil est in hæc Regulâ, quod cuique Juris speciei non conveniat. Sed Prima Pars Statutis magis congruit; sunt enim stricti Juris, ideòque verba scrupulosius pensanda: idcirco laudata ab Autore auctoritates ad hujus Partis expositionem, de Statutis speciatim loquuntur.

Cùm Verba plures diversasque significationes habere possint, juxta qualitatem Argumenti sive Materie, juxta Locorum usum, Temporumque mores, interpretanda sunt, ideòque diligentissimè inspiciendæ sunt omnes singulæ hæc circumstantiæ, ut in illorum interpretatione omnis error vitetur. Jus Commune verba accipit in sensu communi. *Cap. 7. De Sponsal. & Matrim. eoque modo fraudibus obviat.* Ex hæc Observatione excipiendi sunt Contractus, ubi verba obscura interpretanda sunt in detrimentum Partis, iis utentis, jubente *R. 57. in VI. ut contrarium, qui potuit Legem apertius dicere, interpretatio fiat.* Extant ibidem tres aliæ Regulæ, quæ eandem interpretationem verborum respiciunt, nimirum *R. 30. 45. & 49. Vide CANISIUM in 30. qui cum istâ, simul illas explicat.*

Tertia Pars supra exposita est in expositione Regulæ II.

REGULA X.

Exceptio firmat Regulam.

Convenit quoque hæc Regula civis Juris speciei: Ratio ipsius est, quod Legislator excipiendo nonnullos Casus, manifestat se velle, ut Lex servetur in singulis Casibus non exceptis: inde fit, ut exceptio non admittat exceptionem; quod enim in exceptione non comprehenditur, remanet, & includitur in Regulâ, attamen exceptio ad omnes Casus similes extenditur. *FAGNANUS in Cap. Officii. De Panit. & Remiss. n. 42.*

REGU-

REGULA XI.

Quando Dispositiones Consuetudinum Juri Communi conformes sunt, recipiunt omnes explicationes, limitationes, extensiones Juris Communis.

Locum sibi vindicat hæc Regula in Statutis, quando illorum dispositiones Juri Communi consentiunt; Ratio hujus Regulæ est, quod Dispositiones Juris Communis, ubicumque reperiuntur, retinent naturam suam; ideòque licet sint in Statutis, quæ sunt stricti Juris, efficiunt, ut quod Juri Communi convenit, Statutis quoque congruere debeat in iis, quæ communia habent; cum Jure Communi; nec enim Statuta sunt Juris stricti, nisi in iis, quæ à Jure Communi exorbitant, in cæteris ejusdem conditionis sunt, ac Jus Commune.

REGULA XII.

Dispositiones Consuetudinum cessant roburque suum & auctoritatem amittunt, quando iisdem derogatur per Edicta & Ordinationes Regias: imò sine derogatione expressâ, quotiescumque Edicta Ordinationesve Regiae attinent ad Regulamentum Generale Justitiæ, administranda Disciplina, Politicæque Regni.

Quod hic dicitur de Consuetudinibus, convenit Statutis, quæ simili derogationi subjiciuntur: quod verò de Regno Franciæ, ad alia Regna extenditur: quod autem de Legibus Sæcularibus Universalibus quoad Dictionem Legislatoris Sæcularis, vim suam habet in Canonibus Generalibus sive Ecclesiæ Universalis, sive Ecclesiæ Particularis auctoritatem habentibus in Statutis; in istis derogatio expressâ requiritur, quia Statuta specialia sunt facta, quæ ignorari possunt à Condente Canones. *Cap. 1. De Constit. in VI.* Hinc quotiescumque CONCILIUM TRIDENTINUM derogare voluit Statutis, Clausulâ expressâ iis derogavit; aut æquipollente, Qualis est ea, quæ derogat his, quæ suis Dispositionibus adversantur *Cap. 1. Sess. XXIII. Cap. 12. Sess. XXIV. De Ref. Cap. 1. De Constit. in VI.* jam laudatum postulat derogationem expressâ; patet his verbis *nisi expressè caveatur in ipsâ*; sed Derogatio æquivalens quodammodo expressâ est, cum notum faciat, voluntatem Ecclesiæ esse adimendi vim, cuicumque Dispositioni contrariâ. Porro Ordinationes Regiæ, quæ statuere volunt Juris uniformitatem quoad nonnulla Capita in toto Regno, derogare solent cuicumque obstanti Dispositioni:

REGULÆ XIII. XIV. XV.

Prætermittendæ essent hæc tres Regulæ; quia, etsi Statutis accomodari possent, illarum applicatio satis naturalis seu genuina non foret, ac operis labor illius utilitatem excederet: Sed, cum circa illas nonnulla observanda sint, conveniens videtur, ut infra referantur prout jacent, id enim necessarium ad intelligentiam illorum, quæ de illis notanda sunt.

OBSERVATIO in REGULAM. XIII.

Juxta Regulam contentas in *DIST. XCV. XCVI.* & in *TIT. de Major & Obed.* circa subjectionem Inferiorum Superioribus suis, Statuta Ecclesiarum Collegiatarum, quæ imperfecta sunt, perficienda essent, reductione ad Statuta Ecclesiæ Cathedralis; & Statuta Cathedralium Ecclesiarum, similem defectum patientia, reductione ad Statuta Ecclesiæ Metropolitanæ: æquum siquidem est, ut Ecclesiæ Inferiores Superioribus conformentur. Hinc CONCILIUM AQUENSE celebratum *an. 1585. TIT. de Capitulis* iussit, ut Statuta Ecclesiarum Cathedralium totius Provinciæ redigerentur ad formam Statutorum Ecclesiæ Metropolitanæ. Hujus Decreti ratio: quod Ecclesiæ Suffraganeæ plerumque Fidem acceperunt ab Ecclesiâ Metropolitanâ, quæ cense-

tur aliarum Mater, proindeque conveniens est, ut ab eadem recipiant quoque Disciplinam. Quoad verò Capita, quibus provifum non est à Statutis Ecclesiæ Metropolitanæ, bonus ordo postulat, ut ea à Jure Communi hauriantur; quod comparatum cum Jure Particulari idem planè videtur, quod Fons ergâ Rivulos.

Hujus autem REGULÆ XIII. hæc sunt Verba: *Quando Consuetudo est imperfecta; & non continet omnes Dispositiones necessarias ad decidendas Quæstiones occurrentes, recurrendum est. 1. Ad Usus Provincia. 2. ad Ordinationes Regias. 3. ad Consuetudines Viciniore. 4. ad Mentem Generalem Consuetudinum Galliæ, & præsertim Consuetudinis Pariensis: postremo ad rationem Juris Romani.*

OBSERVATIO in REG. XIV. quæ sic se habet.

Dispositiones Consuetudinum sunt Personales, Reales, aut Mixtæ.

Statuta, ut & Consuetudines, esse possunt Personalialia, Realialia & Mixta. Personalialia sunt, quæ respiciunt obligationes seu Officia Personarum; Realialia sunt, quæ spectant Administrationem Canonum Ecclesiasticorum; Mixta, quæ comprehendunt Personas & res simul; sed plerumque Personalialia magis sunt, quàm Realialia, quia ad Officia Personarum præcipuè attinent:

OBSERVATIO in XV. REGULAM. Hæc ferentem.

Dispositio Hominis cessare facit, Dispositionem Consuetudinis.

Hæc Regula respicit Dispositionem Bonorum Temporalium Sæcularium in quibusdam Contractibus præscriptam à Consuetudine, datâ tamen Contrahentibus facultate, aliam inter se faciendi, quibus Casibus Provisio Hominis prævalere debet, Provisio Consuetudinis.

Hinc patet, illam non convenire Statutis Ecclesiasticis, quorum non est præscribere modum disponendi de Bonis Temporalibus.

Præterea non contingit, quod hujusmodi Statuta relinquunt Subditis facultatem plus minusve faciendi, quàm præcipiunt; ideòque, quoad illa, dici non potest, quod provisio Hominis cessare faciat Provisionem Consuetudinis, sive Statuti.

TITULUS XII.

REGULÆ

Circâ Canones non servatos, quibus ab aliis discernuntur ostenditurque, illos non esse omnino inutiles.

Utilissimum Juris Canonici Studium non pauci negligunt, illud miserâ animi præoccupatione inutile existimantes: hunc in errorem labuntur varias ob causas. Vident, aut audiunt plurimos Canones hoc in Jure contentos non servari, sive quia nunquam recepti sunt, sive quia recepti in defuetudinem abierunt, putant Canones, qui non sunt in usu, ita cum aliis permixtos, ut sine maximò labore, cujus sunt re vel voluntate incapaces, discerni non valeant. Judicant memoratos Canones ad alia, ut ad id, propter quod conditi sunt, æquè inutiles.

Ad avertendam ergò tantam à Jure Canonico injuriam, tria ad id necessaria præstanda suscipimus. 1. Palàm faciemus unicâ Regulâ, Canonum non servatorum numerum longè minorem esse, aliorum numero, ideòque, non magis deferendum esse Juris Canonici Studium, ob quosdam non servatos Canones, quàm Legum Studium, ob nonnullas inobservatas Leges. 2. Paucis Regulis ostensuri sumus, Canones non servatos, ab aliis facile discerni posse.

h 4

3. Non-

3. Nonnullis aliis Regulis, prædictos Canones, ad alia, propter quæ non sunt conditi, nonnihil conferre monstrabimus.

Sed prius unâ aut alterâ Regulâ discutiemus, An omnes Canones non servati, sint abrogati; Quomodo abrogati Canones ab aliis non servatis, sed non abrogatis distinguantur. Denique An omnes Canones, qui non servari dicuntur, reverâ non servantur.

REGULA I.

Non omnis Canon non servatus, est abrogatus.

RATIO sunt plurimi Canones non servati, reclamante Ecclesiâ, cujus tamen consensus tacitus vel expressus ad Canonum abrogationem requiritur. Tales sunt, qui Clericis omnibus præcipiunt, ut togam talarem gestent; ne calamistrati incedant; ut ab alearum lusu, tabernis, popinisque nec non venatione abstineant; nam pluribus in Locis Canones hi non servantur, sed Episcopi reclamant, dum Canones hos suis Constitutionibus in dies innovant. *TIT. de Simon. quoad plura Capita, TIT. de Usuris*, quoad pœnas Fœneratorum, confirmant Regulam non minus, quam *TIT. de Clero Venatore, & TIT. de Vit. & Honest.*

Sunt etiam Canones nonnulli inter non servatos, qui ab usu contrario, etiamsi taceret Ecclesiâ, non possent aboleri; Tales sunt, qui res à Jure Divino vel præceptas, vel prohibitas, jubent, vel vetant: hinc Canones præcipientes, ut Horæ Canonicae devotè, studiosè, & attentè recitentur; ut Sacramenta dignè administrantur & suscipiantur; ut Missa sine voluntariâ mentis divagatione audiatur; ut diebus Dominicis, aliisque Festivis à quibuscumque malis operibus abstinere, nunquam abrogari poterunt.

REGULA II.

Ut Canon per usum contrarium abrogetur, non alia requiruntur, quam ista.

I. Ut sit rationabilis, id est Bonis Moribus non adverfetur. *Cult. de Consuet.*

II. Ut sit legitime præscriptus, id est ut à 40. annis vigeat, non reclamante Ecclesiâ. *ibid.*

III. Ut sit communis, id est Ecclesiæ Universæ; si de abrogatione Universali agatur: vel totius Nationis; si de abrogatione factâ in Ecclesiâ Nationali; vel totius Provinciæ vel Diœcesis; si de abrogatione factâ in Provincia vel in Diœcesi aliquâ sermo sit. *ibid.*

REGULA III.

Canon non servatus differt ab abrogato in eo, quod posterior non liget, prior verò liget.

Patet ex dictis. Nam per Canonem non servatum intelligimus illum, qui præterit reclamante Ecclesiâ, cujus autoritas ad abrogationem requiritur.

REGULA IV.

Non omnis Canon abrogatus, quoad aliquid, est quoad cætera abrogatus.

RATIO: sunt, qui subsistunt, quoad substantiam, licet abrogentur, quoad pœnas. Inter Canones de Usuris, vel de Simonia, plurimi sunt abrogati, quoad pœnas.

REGULA UNICA.

CIRCA CANONUM NON SERVATORUM NUMERUM.

Canonum non servatorum numerus cum servatorum, vel servandorum numero comparatus minimus est.

Patet Regula ex eo, quod longè major sit numerus Canonum, qui ad Dogma vel ad Mores pertinent, quam eorum, qui ad Disciplinam: nam Canones, quibus constat Jus Canonicum, vel è Conciliis, vel è Pontificum Decretalibus, vel è Patrum Scriptis desumpti

sunt: atqui Conciliorum præcipui fines sunt Fidei Quæstionum Definitio, & Morum Reformatio; Pontifices sæpius consulti sunt circa Fidem & Mores, quam circa Disciplinam; Patres parùm curarunt de Disciplinâ, multùm de Fide & Moribus: plures ergò sunt Canones, qui respiciunt Fidem & Mores, quam qui Disciplinam tangant.

Primi autem generis Canones servantur, aut servandi sunt. Secundi verò generis Canonum longè plures servantur, quam non servantur.

Quod postremum ostendere licet duplici exemplo. Alterum desumitur è VI. *Decretalium* in Galliâ non recepto, cujus plures Canones ad Disciplinam spectantes servantur in Galliâ, quam non servantur: nam nihil magis ad Disciplinam, aliave ad Judicia pertinentia spectat, quam ordo in Judiciis servandus, & plures sunt Canones, qui illum respiciunt, cum totus Secundus Liber, & bona Pars Primi & Quinti nonnihil ad id infumantur: hæc autem in Galliâ servantur, ut Gallicanum Judiciorum ordinem cum *Bonifaciano* conferenti clarè patebit: hoc etiam à Viro Utriusque Juris peritissimo observatum est, & ab illo hanc observationem non ita pridem accepimus. Alterum deducitur è CONCILIO TRIDENTINO in Galliâ similiter non recepto, cujus Pars major Decretorum, quæ spectant ad Disciplinam, in Galliâ servatur, cum pleraque de Reformatione Decreta, quæ ut plurimum Disciplinam respiciunt, ibidem servantur.

Jam tempus adest colligendi Regulas, quibus non servati Canones ab aliis fecernantur; sed cum plurima & varia sint ea, circa quæ versantur colligendæ Regulae, divisionis præsidio egemus, ut confusionem vitemus; Argumentum ergò istud dividemus in Personas, Res, Loca, & Judicia. Personas verò subdividemus in Personas Ecclesiasticas, Regulares & Laicas; Personas Ecclesiasticas in Pontificem, Archiepiscopum, Episcopum, Archidiaconum, similesque Prælatos, & Inferiores Clericos; Res autem in Spirituales & Temporales; Spirituales in Officia Divina, Missam, Sacramenta, & Beneficia. Colligendas Regulas ad Gallorum usum, quandòque restringemus, quia aliorum mores nobis ignoti sunt, nec perquirere vacat. Hujus autem Collectionis exemplum unicum hic afferemus, cætera daturi, Deo juvante, loco congruentiori.

REGULÆ.

Circâ Canones non servatos, qui Summum Pontificem tangunt.

REGULA I.

Non servantur in Galliâ Canones, qui absolutam in Ecclesiâ Potestatem Summo Pontifici tribuunt.

Hinc non servantur Canones, qui quoquo modo indicant

I. Possè illum Causas, quaslibet Ecclesiasticas ad se evocare sibi referre.

II. Possè Beneficiorum, quæ voluerit, dispositionem sibi vindicare.

III. Possè unire, vel suppressere, aliudve simile facere, in *Formâ Gratiôsâ*, id est non Deputatis in Locis, Commissariis, qui de necessitate, vel utilitate inquirent, audiantque eos, quorum interest.

IV. Possè alienis Subditis Litteras Dimissorias dare ad Ordines, vel sine Dimissoriis ad Ordines illos admittere.

V. Possè alienos Subditos ab Ordinariis Jurisdictione pro voluntate suâ eximere.

REGULA II.

Non servantur in Galliâ Canones, qui nonnullis in Casibus Summo Pontifici in Principum Temporalia tribuunt Potestatem,

Hinc

Hinc non servantur in Galliâ Canones, qui quocumque modo docent illum posse

I. Principes deponere.

II. Principis à Sede depositi Ditionem alii, cui voluerit, dare.

III. Principi ad gubernandum inhabili Coadjutorem vel Tutorem aut Curatorem dare.

Quam plures hic aliæ circa Summum Pontificem adduci possent, quæ cum Regulis circa cætera præfata Divisionis Membra congruentius collocabuntur. Nunc præstat plurimis exemplis ostendere, quibus usibus Canones abrogati infervere possint.

REGULA GENERALIS.

CIRCA CANONUM ABROGATORUM UTILITATEM.

Nullus est Canon abrogatus, qui ad Theoriam, vel Praxim Juris Canonici, vel ad Historiam Ecclesiasticam non inferviat.

C. 2. §. *Paulatim*. DIST. VII. *Necessaria dicitur Legum abolarum notitia.*

Patet Regula frequentibus exemplis, quoad Primam & Secundam Partem: nam quoad Tertiam non eget probatione: manifestum est enim, Canones abrogatos docere saltem quid tali Tempore fieret, vel non fieret, in tali, vel tali loco, à talibus vel aliis Personis; sed antequam exempla afferamus.

Notandum est I. hic dici Canones ad Theoriam infervere, quando docent quæ ad illius, vel istius, in se spectati Jurisdictionem vel Potestatem pertinent; ad Praxim verò, quando quid faciendum sit, docent.

2. Canones ad Praxim utiles, ad Theoriam posse conferre.

Ad Exempla veniamus.

Vel Canones abrogati respiciunt modum agendæ Pœnitentiæ, eamve redimendi, & utiles sunt ad Praxim; docent enim quanta sit peccati gravitas; quæ ratio habenda sit hujus gravitatis in Pœnitentiâ imponendâ: quo Jure certis in casibus probentur Pœnitentes antè Absolutionem, iisque Eucharistia denegetur, donec satisfacere coperint.

Vel Canones abrogati tangunt communem Ordinariorum Jurisdictionem per Exemptiones Romanas diminutam; & ita ad Theoriam pertinent: monstrant etenim, quæ Ordinarii in se considerati possint; quæ sit potestas illorum, qui has Exemptiones concesserunt.

Vel spectant ad Exemptiones usu contrario aliæ viâ abolitas; & isti ad Theoriam etiam inferviunt, cum ostendant, quid possint illarum Exemptionum Auctores; quid valeat Consuetudo.

Vel respiciunt non servatas ad Episcopatus, Abbatiasve Electiones; & isti ad Praxim etiam utiles sunt, quia hujusmodi Electiones adhuc vigent quibusdam in Locis, & quæ præscribuntur circa istas, servari possunt & debent in Monasteriis, in quibus Electione fiunt Superiores, nec non in Electione imperfectâ, quâ in Capitulis Beneficia dantur, quæque Collatio dicitur, quibusdam tantum exceptis, quæ faciendâ à Superiore Electionum confirmationem tangunt.

Vel eligendi modos tam per Inspirationem, quam per Compromissum spectant; & hi sua non carent utilitate; nam præterquam quod Papa eligi possit per Adorationem, qui eligendi modus respondet eligendi modo per Inspirationem, & Electio per Compromissum adhuc fieri possit in Locis, in quibus Concilium Tridentinum receptum non est, Quæ de Compromisso ad eligendum dicuntur, ad alia Compromissorum genera extendere licet.

Vel Canones abrogati loquuntur de Beneficiorum Reservationibus; & isti ad Praxim quoque conferunt; nam præterquam quod Reservatio Beneficiorum Vacantium in Curia, est adhuc in usu; Regalia est quædam Reservatio Beneficiorum, quæ vacant, dum Ecclesia Episcopalis viduata est Pastore.

Vel agunt de Mandatis ad Vacatura, sive de Gratiis Expectativis, & isti ad Praxim etiam conducunt; nam Graduatorum & Nominatorum ab Universitatibus Privilegia, Indulta à Rege concessa pro Juramento Fidelitatis ab Episcopo præstito; vel pro fausto ad Coronam adventu, Indulta quoque Magistratibus Supremæ Parisiensis Curia data, sunt quædam Gratia Expectativa iis, quas alias Papa dabant, confimiles, ut patet ex Comparatione inter utraque initâ & *Traçatui de Rescriptis* adjunctâ.

Vel Ecclesiæ Bonorum in partes Quatuor Divisionem, quarum una Episcopo, alia Clero, alia Ecclesiarum reparationi, alia Pauperibus dabatur; & isti ad Praxim multum juvant; docent enim de Beneficiorum redditibus, cum sint eorum Bonorum Pars Beneficium Possessori administranda concredita, simile quid faciendum.

Vel tractant de Dispositionibus ad Sacramenta aliis requisitis, nunc autem non necessariis, vel de similibus rebus; & isti ad Theoriam utiles sunt, monstrant siquidem, quod possit Ecclesia nonnulla Sacramentis æccidentia constituere & abrogare; ad Praxim etiam conferunt, excitant etenim ad debitum Sacramentis honorem majori cum devotione exhibendum.

Vel spectant abolitas quasdam Dignitates, seu Ordines Ecclesiasticos, qualis erat Corepiscopatus; & hi ad Praxim non sunt inutiles, quædam enim Corepiscoporum jura ad Decanos Rurales transferunt: ad Theoriam quoque conferunt, cum hinc pateat, quid circa Ordines Minores Corepiscopatus multò Inferiores, Ecclesia facere possit.

Vel tangunt amissa jura, vel munia ad Archidiaconatum similese Dignitates aliis pertinentia, quales erant omnium Ecclesiæ alicujus Bonorum Administratio, eorumque ex Episcopi Conscientiâ vel Mandato distributio, ad Archidiaconum pertinentes; & hi partim ad Theoriam, partim ad Praxim faciunt; ad Theoriam, docent siquidem, quid possit Ecclesia circa Dignitates ab ipsâ institutas; ad Praxim, quæ enim circa hujusmodi Administrationem statuta erant, Capitulorum Administratoribus accommodari possunt.

Vel Jurisdictionem, quæ alicubi ad Judicem Secularem pertinet, Judici Ecclesiastico tribuunt; & hi ad Praxim conferunt, si Judex Ecclesiasticus eos interpretetur de curâ à se adhibendâ, ut id, de quo agitur, fiat ab his, ad quos spectat. Idem quoque si, ut par est, agnoscat, Judicis Ecclesiastici culpæ non nihil imputandam esse Jurisdictionis Ecclesiasticæ Diminutionem.

Vel respiciunt cautelâs olim adhibitas ad injustas Lites impediendas; qualis erat Juramentum calumniæ, quo in exordio litis Actor jurabat, se non vexandi animo litem movere, Reus verò se putare, bonâ uti instantiâ; & isti Canones ad Praxim juvant. Hinc enim discitur, quàm Lites injustæ abhorrendæ sint, & quo studio illas Judices à suo Tribunali longius evocare debeant.

Vel pertinent ad Ordinationem, Conjugiumve Servorum, & Utrique ad Praxim conducunt, nam Primi docent non Ordinandum Rebus Temporalibus, vitivise Implicatum, Isti verò monstrant, quid circa Filiorum-familias Matrimonium, faciendum sit.

Vel Servos, quoad Bonorum Possessionem, Dispositionemve, eorumque ergâ Dominos subjectionem respiciunt; & isti Praxi inferviunt, quia extendi possunt ad Monachos, qui Servis sunt similes quoad Bonorum Possessionem, vel Dispositionem, & subjectionem ergâ Superiores.

Vel tangunt Purgationem Vulgarem alicubi aliquando permissam; & isti docent, quantum in necessitate à Deo sperandum, cum tantum creditum sit, ab eo sperandum extrâ necessitatem; ideòque Praxi utiles sunt: ad Theoriam quoque conferre possunt. Hinc enim etiam discitur Ecclesias Particulares errare posse: cum à talibus prædicta Purgatio probata fuerit.

Vel respiciunt usum abolitum, quo se purgare Coactus, tenebatur secum habere certum Aliorum paris

condi-

conditionis numerum, qui jurarent, se credere, eum, qui se pargabat, verum jurare, quique Compurgatores dicebantur; & Isti Canones, ut abrogati considerati, Praxi etiam inserviunt; docent enim locum non dandum perjurio: Si verò, prout vignerunt, spectentur: ad Praxim quoque conferunt: cum hinc pateat quantum juramento tribuendum, ac etiam quæ cura adhibenda, ut Ministro Sacro fama laesa restituatur, vel si restitui nequeat, ab Officio amoveatur.

Vel eximunt Clericos à Jurisdictione Seculari; & movent illos ad vitam Statui congruentem agendam, ipsi in memoriam revocantes, se per corruptos mores Privilegium hoc similiae perdidisse, quæ sua ad Divinum Cultum Consecratio, vitaque huic Consecrationi conformis sibi comparaverant, ac proinde bonis moribus maximè profunt.

Vel prohibent Laïcis Beneficiorum Collationem, & isti ad Theoriam & ad Praxim pertinent: Ad Theoriam, docent enim quid possit Ecclesia circa hujusmodi Res, cum olim vetuerit omnibus Laïcis quod postea quibusdam permisit: Ad Praxim, demonstrant enim Beneficiorum Collationem esse rem admodum periculosam, atque exigentem in eo, ad quem pertinet, animi dotes, quæ in Laïcis rarè reperiuntur.

Vel declarant Laïcos inhabiles ad possidendas Res Spirituales; quale est Jus Decimarum: & Isti Theoriz & Praxi inserviunt, monstrant siquidem 1. hanc inhabilitatem esse ex Jure Ecclesiastico; ideòque Ecclesiam ab illa dispensare posse. 2. Jura Spiritualia ita esse Muniis Spiritualibus annexa, ut sine maximà causâ, qualis fuit, quæ Jus Decimarum in quosdam Laïcos transfudit, separari nequeant.

Vel respiciunt plurimos Censurarum Casus ferendæ Sententiæ, ac nonnullos latæ Sententiæ, necnon quosdam illarum effectus; Isti autem ad Praxim conducunt. Casus enim illi Censurarum obsoleti peccata, quæ tangunt, abhorreere faciunt, aboliti verò Censurarum effectus, quo loco ex veterum judicio habendæ sint Censuræ, quàmque maximè timendæ sint ostendunt: vel abolita Censurarum genera spectant, & hi ad Theoriam utiles, cum Ecclesiæ potestatem circa Censuras demonstrant.

Vel tangunt illam Jurisdictionis proprietatem in eo sitam, quòd Causæ continentia non dividatur, ita ut qui de Principali vel Proprietate cognoscit, de Accessorio vel de Possessorio etiam cognoscat; nam Isti profunt ad Theoriam: ostendunt siquidem non esse usquequaque verum, eum, qui potest majus, posse & minus, ideòque malè concludi, Ecclesiam in Temporalia potestatem habere ex eo, quòd in Spiritualia habeat.

Vel respiciunt Causas Temporales, quæ olim pertinebant ad Ecclesiam ratione juramenti vel peccati inde vel aliunde sequentis; & Isti, prout vignerunt, considerati, ad Praxim utiles sunt: hinc enim discitur Spirituales Res Temporalibus more Majorum esse præferendas, si is, cui hinc damnum inferitur, consentiat; monstrant siquidem Majores nostros, ut par erat, existimasse Juramentum, vel peccatum, quæ sunt Res Spirituales, majus quidem esse rebus Temporalibus, quibus jungebantur, ideòque Temporalia ad se trahere debere, ipsomet, cujus intererat, consentiente; spectati verò ut aboliti, ad Praxim quoque conducunt; nam justa illorum abrogatio docet, jure suo temporali invitum neminem spoliandum, ut rebus Spiritualibus honos indebitus deferatur.

Vel determinant penas à Judice Ecclesiastico imponendas, quæ in Galliâ sunt arbitrariæ, nisi Ordinationibus Regiis vel Episcoporum Statutis determinentur; & Isti Theoriz & Praxi inserviunt: Theoriz, ostendunt enim quæ sit Culparum malitia; Praxi, indicant enim quæ sit poena imponenda, habitâ tantum ratione peccati.

Vel spectant modum tuendi Jurisdictionem Ecclesiasticam, nempe per Censuras Ecclesiasticas, qui in Galliâ non recipitur in Casibus, qui Temporales judican-

tur; & Isti Theoriz Praxique utiles sunt; docent enim quibus armis defendi debeant, quæ verè Spiritualia sunt, quibusque e contra illa, quæ verè Temporalia.

Vel præcipiunt Decimas tam Personales, quàm Reales, tamquam Jure Divino debitas, solvi: & Isti ad Praxim juvant, monstrant etenim Dei Ministros saltem sustentandos ab his, quibus Spiritualia administrant.

Vel obligant Clericos, ut alios Clericos in quacumque Causâ coram proprio eorum Episcopo conveniant, vel de istius consilio coram aliis; & Isti ad Praxim non inutiles; docent enim illos, ut Episcopum pro Arbitro eligant, aliumve de istius consilio.

Vel Judici Ecclesiastico dant potestatem supplendi negligentiam, malitiamve Judicis Secularis; & Isti Praxi famulantur, cum Judicem Secularem doceant quid mereatur, quando cuique jus suum non reddit, vel negligenter justitiam administrat, scijcet ut priveatur hæc vice saltem, jure cognoscendi, à Principe, à quo illud accepit.

Vel plectunt Excommunicatione actiones, quæ nunc sunt prorsus impunitæ; nec Isti hinc quoad Mores infructuosi, excitant enim Prælatorum Zelum ad actiones illas, quibus dignæ sunt, pœnis puniendas, deplorandamque præteritam negligentiam, vel suam, vel aliorum.

Vel loquuntur de Abbatum Potestate circa Priorum destitutionem, quamdiù Prioratus perpetui non fuerunt; & Isti ad Theoriam non sunt inutiles, docent enim quid possit Ecclesia circa Officia Regularia, cum ipsius autoritate facta sint perpetua, quæ ad nutum erant.

Vel Parentibus dant impuberes Filios Monasteriis in perpetuum tradendi Potestatem; & Isti Theoriz inserviunt; docent siquidem, Ecclesiam posse Principe consentiente Patriam Potestatem augere vel minuere. Ad Praxim etiam conferunt; ostendunt etenim, quòd, si Principi & Ecclesiæ simul placet, irrita sunt omnino Filiorum Matrimonia sine Parentum consensu contracta.

Vel docent Monachos Professos Successionis Temporalis capaces, Monachisque hujusmodi Monasteria succedere posse; & Isti Theoriz & Praxi non inutiles: monstrant siquidem, Supremos rerum Temporalium Dominos Principes, quibus consentientibus hi Canones viguere, succedendi jus dare ac auferre posse, quibus volunt; ex iis tamen, quibus propter emissum paupertatis Votum Bonorum Temporalium possessio, ab Ecclesiâ vice Dei, non prohibetur.

Vel respiciunt Prærogativas, quæ Episcopis à CONSTANTINO concessæ, & à CAROLO MAGNO confirmatæ sunt, quales quòd Pars etiam Laïca, in quocumque statu Causa sit, ab aliâ etsi invitâ coram Episcopo trahi possit; quòd Sententia ab Episcopo quacumque in Causâ prolata retractari non debeat; quòd Episcopi unius Testimonium sufficiat, non obstante axiomate, Testis unus, Testis nullus; Hi enim Canones ad Praxim conferunt, cum Episcopos doceant se tantæ prohibitatis, justitiæ, fideique esse debere, ut iis Prærogativis gaudere mereantur.

Vel pertinent ad veterem Jejuniorum severitatem, à quibus nostra, velut à Corpore Umbra, differunt; & Hi etiam Praxi utiles, dum enim per illos, prout vignerunt, consideratos, ostenditur quid circa Jejunium optet Ecclesia & per eosdem, prout abrogati sunt, spectatos, demonstratur, quid permittere eadem Ecclesia cogatur, Prælati docentur similem in rebus similibus prudentiam abhibere.

Vel de ætate ad Ordines, Dignitatesve requisitâ loquuntur, quæ dum meliores erant Mores, major erat, quàm nunc sit, ut Gregi Pastor conformior esset, & quam Moribus Grex habebat, maturitatem Pastor saltem ætate haberet; & Isti ad Praxim conferunt, cum doceant Tempori serviendum. Quod de Canonibus circa ætatem ad Ordines requisitam mox dicendum

dictum est, ad Canones circa Interstitia ab uno ad alios Ordines extendendum est.

Vel Subdiaconis Matrimonium permittunt, ratave habent Matrimonia, sive post Ordines Sacros, sive post Vota, contracta; & Isti quoad Theoriam utiles: hinc enim discitur, quid circa Ministrorum Sacrorum Cœlibatum, quid circa Voventium Matrimonia præstare possit Ecclesia. Utilitas eadem percipitur ex Canonibus, quibus Matrimonia Claudefina rata sunt.

Vel effrænem Testium multitudinem ad Episcoporum & Presbyterorum condemnationem, eosque ejusdem Ordinis postulant; & Hi Praxi utiles: Ex his enim Canonibus, tam ut constitutis, quam ut abrogatis, consideratis, colligitur convenire, nec non & expedire, ut qui in aliorum correctionem positi sunt, non nisi cum labore multo condemnari possint, atque ad illorum condemnationem, major Testium numerus requiratur istorumque defectus fiat, accuratiusque examinentur, sed periculosissimum fore, ad hoc tantum requiri Testium numerum ejusque generis, qui reperiri vix possent.

Vel præscribunt, quæ faciendæ erant dum Bella Privata vigeant, ac inter alia, quibus Temporibus, & circa quas Personas treuga & pax servandæ erant; & Isti Canones ad Theoriam utiles, cum doceant circa Temporalia Ecclesiam Leges condere posse, iis, quorum interest, consentientibus; ad Praxim quoque profunt; hinc enim discitur etiam in Bellis, Rerum Sacrarum, ut & Personarum rationem aliquam habendam esse, cum in his Bellis utrarumque ratio haberetur maxima.

Vel Canones abrogati versantur circa Ecclesiarum Episcopatum vacantium administrationem, sive à Metropolitanis, sive à Episcopo antiquiori, sive à Capitulo ipso aliàs faciendam, nunc verò à Vicario Capituli, quoad Spiritualia, & ab Oeconomis Regiis, quoad Temporalia; & Isti etiam Praxi utiles, cum eadem ferè ab Hodiernis Administratoribus faciendæ sint, quæ ab Antiquis agenda erant.

Vel Ecclesiarum, Personarum Ecclesiasticarum, Bonorumque Ecclesiasticorum Immunitates à Potestate Temporalis expressè concessas, vel illà consentiente aliter introductas respiciunt; & Hi profectò etiam utiles tam quoad Theoriam, quam quoad Praxim; cum doceant quibus Ecclesiæ, Personæ Ecclesiasticæ, Bonaque ad Ecclesias pertinentia privilegiis frui debeant, quotiès Publicæ Res id patiuntur.

Vel privilegium Ecclesiis concessum, quo ad illas Confugientes, hinc inviti extrahi non possent, spectant, & propter incommoda hinc secuta, abolitum; & Isti Canones Theoriæ & Praxi utiles; ostendunt siquidem, quæ reverentia Locis Sacris debeat, & quamdiù ipsis exhibenda.

Vel nonnulla Impedimenta Matrimonium dirimentia, vel prohibentia tantum, omninò vel partim sublata respiciunt; & Isti Theoriæ utiles, quia docent, quid possint, circa Matrimonia, qui illos Canones vel constituerunt, vel abrogarunt.

TRACTATUS DE PRIVILEGIIS,

PARS PRIMA.

Continens Decisiones Juris propriis ipsius verbis desumptas.

Genus quoddam Legis est Privilegium, cum, & secundum nomen, & secundum rem, nihil aliud significet, quam privatam Legem, quæ & Gratia, & Beneficium, & Indulgentia, & Favor passim dicitur in Jure Canonico; multum verò affinitatis habet cum Rescripto, & Mandato, utpotè cum Rescripto concedatur; quare pleraque, quæ de Rescriptis dicta sunt, intelligi possunt de Privilegiis, & vicissim, quæ de Pri-

viligiis decisa sunt, possunt Mandatis attribui. Hic primùm colligentur, quæ propriis verbis in Jure continentur; postea, quæ quoad sensum comprehenduntur, additâ illorum explicatione.

SECTIO I.

Quid sit Privilegium, & Quotuplex, ac Quomodo intelligendum?

I. Privilegium est Lex privata. *De Verborum significatione. Cap. Abbate. §. penult. contra quod. LIB. V. DE CR. TIT. XL. Cap. 25.*

II. Confitemini aliam esse Generalis Ecclesiæ Consuetudinem, postquam ea, quæ vos geritis, vobis ex Privilegio vindicatis: nulla vobis in hac re poterit remanere dubietas. *DIST. C. 8. Contra morem. §. 1.*

III. Privilegium est id, quo Quidpiam conceditur. *ibid.*

IV. Non esset Lex privata, nisi aliquid specialiter indulgeret. *ibid.*

V. Privilegii Concessio debet, aliquid conferre Gratiæ specialis. *in VI. De Privilegiis. Cap. Si Papa. §. 1. Si autem. fin. in VI. LIB. V. TIT. VII. Cap. 10.*

VI. Privilegia sunt Leges Privatorum, quasi privatæ Leges. *DIST. III. Cap. 3. Privilegia. init.*

VII. Privilegium inde dictum est, quòd in privato feratur. *ibid.*

VIII. Privilegia Apostolica sunt Romanæ Ecclesiæ Scripta Authentica. *De Privilegiis. Cap. Dilecti. fin. Colligitur. LIB. V. DE CR. TIT. XXXIII. Cap. 4.*

IX. Privilegium personale Personam sequitur. *in VI. De Regul. Juris. Regulâ 7.*

X. Tale Privilegium non continet Jus Publicum, nec est Publicum utilitate & autoritate. *De foro Competenti. Cap. Dilecti. GLOSSA colligit. LIB. II. DE CR. TIT. II. Cap. 17.*

XI. Privilegium aliud Donationis, aliud Confirmationis. *De Fide Instrumentorum. Cap. Inter Dilectos. §. Caterum. LIB. II. DE CR. TIT. XXII. Cap. 6.*

XII. Privilegium Reale est, per quod res ipsa est privilegiata. *De Privilegiis. Cap. Consultationi. Cum GLOSSA colligitur. LIB. V. DE CR. TIT. XXXIII. Cap. 33. Quod est ultimum.*

XIII. Privilegium Donationis, quò donantur res tamquam sunt traditæ & concessæ; seu per quod rerum Dominium intelligitur acquiri Donatario. *ibid.*

XIV. Privilegium Confirmationis, quo res prius habitæ & possessæ confirmantur. *ibid.*

XV. Sic intelligenda sunt verba Privilegii, ut res, de quâ agitur, valere possit potius, quam perire. *De Verborum significatione. Cap. Abbate. §. Penult. Contra quod. LIB. V. DE CR. TIT. XL. Cap. 25.*

XVI. Privilegium ita intelligendum est, quòd ii, quibus concessum est, aliquam ex Indulgentiâ datâ videantur Gratiam consecuti. *De Privilegiis. Cap. In his. §. Undè. fin. LIB. V. DE CR. TIT. XXXIII. Cap. 30.*

XVII. Verba Privilegii aliquid operari debent. *in VI. De Privilegiis. Cap. Si Papa. §. 1. Si autem. fin. LIB. V. TIT. VII. Cap. 10.*

XVIII. Verba Privilegii sic intelligenda sunt, ut omnis ambiguitas tollatur. *De Verborum significatione. Cap. Abbate. §. Penult. Contra quod. LIB. V. DE CR. TIT. XL. Cap. 25.*

XIX. Privilegium debet intelligi eo modo, quo potest magis valere. *De fide Instrumentorum. Cap. Inter Dilectos. LIB. II. DE CR. TIT. XXII. Cap. 6. §. Caterum.*

XX. Verba Privilegii secundum propriam significationem sunt intelligenda. *De Decimis. Cap. Ad Audientiam. Colligitur. LIB. III. DE CR. TIT. XXX. Cap. 12.*

XXI. Non decipi beneficio nos oportet, sed juvari. *De Commodato. Cap. Unico. §. Contra. fin. LIB. III. DE CR. TIT. XV. Cap. unico.*

XXII. Privilegia sic intelligenda sunt, ut intellexit

Au. or